VILNIUS. Ketvirtadienis, 1928 m. Vasario m. 16 d. II metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS!

Pirmyn!

№ 3 (10).

Kas vergo retežių nedrista numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

DVISAVAITINIS SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrzynka Nr. 115. Nr. kaina 20 skt. Užsieniuose dvigubai.

„PIRMYN" redaguoja REDAKCINE KOMISIJA

Interesentus redakcija priimineja kasdien, išskiriant šeštadienius, nuo 4—6 v. p.p. Adr.: Kijowska 2—27.

Dešimt metų.

Didžioji Rusijos revoliucija amžinai sutriuškinusi carišką despotijos jungą, istorijoj, tarp ko kito, buvo skaisčiu pavasariu daugeliui pavergtų tautų, tautelių. Tame pilname gyvybes revoliuciniame pavasary atbudo pavergtos Rusijos imperijos tautelės, atgaudamos savo politinę nepriklausomybę. Tų tautelių tarpe, audringos revoliucijos vilnyse gime ir Lietuvos respublika, nuo kurios gimtuvių šiemet 16 v. sueina dešimt metų, taip vadinamo — nepriklausomo gyvenimo. Bet kartu reikia pažymėti ir labai liudnas bei tragingas, kai kurių iš tų atgimusių tautelų likimas. Vienu tragingiausiu—bus bene tik musų lietuviškos respublikos likimas.

Ilgus metus kovota už laisvę, už pilną nepriklausomą demokratinį gyvenimą, bet štai, suejus pirmam jubilėjui, tie kilnus obalsiai, del kurių liaudies sunus, palikdami raudančias močias, dejo galvas,—liko vien tuščiais žodžiais tiems, kurie visą tą kovos naštą ant savo pečių vilko. Lietuviškoji liaudis kovojo už nepriklausomą gyvenimą plačiausiausia to žodžio prusme, bet iškovojo jį ne sau, — tik **tai neskaitlingai niekšų grupelei, kuri žiaurių kovos metų kelklupščiomis šliaužiojo apie carą ir jo niekšingų bernų kojas**. Tie niekšai, pasivadinę save didžiausiais patriotais, šiandien minės pirmąjį jubilejų, sakydami karščiausias patriotiškas kalbas, girdamiesi nuopelnais ir dideliais nepriklausomo gyvenimo laimejais. Žodžių, jie pagauti patriotiško džiaugsmo, demonstruos tamsios liaudies akyvaizdoje, skerečiosis ir šokines keldami puikius balius, triukšmingas puotas gražiuose rumuose. Bet lietuvišką darbo liaudį argi gales sužaveti tas dešimtmetinis jubilėjus? Ne! Patriotiškos karštos kalbos neras vargstančių darbo žmonių krutinėse atgarsio, jos nepradžiugins lietuviškos laudies suklypusių bakužių. Ir visai pamatuotai. Kuo džiaugtis šiandien liaudžiai tuo nepriklausomybės jubilėjum, jeigu liaudis jos visiškai neturi. Kam gi jai apgaudineti šiandien save tuščiais patriotiškais laisvės nepriklausomybės žodžiais, jeigu ji velka jai prievarta uždeta žiauriausį fašistines vergijos jungą. Argi gali liaudis kvatoti iš džiaugsmo sulaukus jubilėjaus dienos, jeigu jai nespėja džiuti ašaros, žvelgiant į savo skurdžią buitį. Lietuviškai darbo liaudžiai nera nepriklausomybes jubilėjaus, nes ji tos **nepriklausomybes ir laisvo gyvenimo dar lig šiol nejaute**. Jos nepriklausomybes džiaugsmas stovi jai prieš akis. Ji šiandien visomis jegomis grumiasi už laisvę ir nepriklausomą gyvenimą. Ir iš tiesų. Kada gi pajuto bėgy tų dešimt metų darbo žmones nepriklausomą laisvą gyvenimą? Kadagi jis jiems buvo ne žiauria žiema, bet džiuginančiu pavasariu? Veik niekados.

Pirmais nepriklausomos Lietuvos gyvenimo metais, viešpataujant tam paciam Smetonai, po Lietuvą siaute vadovaujami Plechavičiaus kruviniej ekspedicijos buriai, žudydami niekuo nekaltus žmones, gniauždami laisves žodį, susirinkimus, sueigas. Veliau, kuomet kariuomenes priverstas Smetona sušauke Seimą ir prisigiręs liaudies kraujo buvo priverstas pasitraukti, — liaudies gyvenimas veik niekuo nepasikeite. Liaudžiai ilgus metus teko vilkti klerikalines ir liberalines buržuazijos jungas. Švystelėjus bent kiek laisvesniam gyvenimui po trečiojo seimo rinkimų, jis dėka demokratines vyriausybes, stovejusios valdžios priešaky, **žioplumo ir lepšiškumo** pasikeitė žiauriausia fašistine reakcija. Lietuvoj įsiviešpatavo kruvinoji to paties Smetonos — Voldema-

ro—Plechavičiaus fašistine diktatura, kuri jau daugiau metų, kraujo klane maudo prislėgtą liaudį. Kuri, taip vadinama Lietuvos Respubliką, paverte žiauriausiu kalėjimu daugumai geventojų, pristatydama prie kiekvieno žmogaus šnipą, žvalgybininką ar provokatorių Ir viską tą, pridengdami lietuviško patriotizmo skraiste, tie ponai nori įkalbeti liaudžiai, kad mes turime nepriklausomybę ir švenčiame pirmą musų nepriklausomo gyvenimo jubilėjų. Karti likimo ironija. Kauno ponai! Juk tas visas dirbtinas patriotiškas pafosas, kuriuo jus norite vaišinti per tą jubilėjų lietuvišką liaudį, **yra slykščiausias iš jos pasityčiojimas, yra jai spiovimas tiesiog į veidą.** Ir jus, gal, manote, kad liaudis to nesupranta? Klystate! Liaudis tai labai gerai supranta ir dantis sukandusi tyli, laukdama tos valandos, kada ji gales jums parodyti, kas tai yra per paukštis nepriklausomybė. Nemanykite, kad ilgai jus galesite jai vis taip į veidą spiaudyti, jodinėdami ant jos pečių, siurbdami jos gyvybes syvus. Ne! Tie laikai pamažu nyksta. Gyvenimas keičiasi. Liaudies krutinėje vis smarkiau plaka revoliucines gyvybes pulsas, skamba revoliucines dainos aidai. Jau visai nebe toli ta diena, kada tas viskas įsilies revoliucine vilnimi aikštėn ir nušluos tą bandą niekšų, pavertusių Lietuvos Respubliką kruviną satrapija.

Todel šiandien, kaip fašistiniai „patriotai" minėdami savo nepriklausomo ir puikaus gyvenimo dešimties metų jubilėjų, kalbes melagingiausias patriotiškas kalbas—darbo žmonių pareiga susikupus rimtai apgalvoti ir savo **dešimties metų gyvenimo padetį.** Reikalinga apgalvoti tą skurdžią vergišką padetį, nepasiduodant jokioms patriotiškoms iliuzijoms ir pasiruošti tokiai kalbai, kuri butų tinkamiausiu ir teisingiausiu atsakymu į tuščius ir melagingus „patriotiškus" riksmus. Suprantama, kad liaudies kalbos atsakymas turi buti ne tušti žodžiai, bet žodžiai paremti **realia revocine jega.**

Darbo žmones! Kareiviai! Jaunime! Visi, kaip vienas, suvedę dešimties metų balansą musų vergiško gyvenimo, ruoškimes padaryti iš jo atatinkamas išvadas ir duoti visiems tiems rėksniams atsakymą. Atsakymas jiems tegali buti vienas:

SALIN FAŠISTINE DIKTATURA!

TEGYVUOJA LAISVA, DARBO ŽMONIŲ TVARKOMA LIETUVOS RESPUBLIKA! Tą didelį darbą tegalima atlikti tik per visuotiną ginkluota revoliucinį liaudies sukilimą. Todel solidariai visi susiburę, pasiryžkime, kad tas fašistinės buržuazijos, nekaltu liaudies krauju ir ašaromis persisunkęs, jubilejus **butų jos pirmas ir paskutinis jubilejus.**

Kas daryti?

Praejo su viršum metai, kaip mes fasizmo globojami sedim užčiauptom burnom ir surištom rankom. Stinga dar, kad mums ir akis užrištų. Rengiames prie laisvos spaudos atgavimo sukaktuvių, tuo laiku, kai laisvos spaudos neliko ne pedsakų musų krašte, kurioj galetumem nušviesti tikrą padetį. Rengiamasi prie Nepriklausomos Lietuvos 10 metų jubilejaus, paminėjimo, tuo tarpu kaip esame vergais niekšingos grupes diktatorių, kai savo gimtajame krašte, veik niekas negalime laisvai ir nepriklausomai gyventi. Žinoma, fašistiniai patriotai laidys tomis dienomis savo demagogiškas kakarines, kalbedami gražiausias patriotiškas kalbas apie nepriklausomybę, tevynes meilę ir panašius dalykus. Bet iš tikrųjų, argi tos skambios frazes, pažvelgus į realų Lietuvos gyvenimą, šiandien nera tuščiais žodžiais, už kurių slepiasi baisiausiai dalykai. Atsiradus galemybei, pasistengkime išsiaiškinti, koks iš tiesų pasidare ir koks gali pasidaryti musų gyvenimas, pažvelgus į besivystančius įvykius giliau.

Pagalvojus atrodo, kad šiuo metu musų kraštas pergyvena tuos laikus, kada didelių ponų maža saujele laike savo rankose visą Lietuvos žemę ir besipešdami del viršenybes po priedanga karštos tevynes meiles, pešesi tol, kol privede kraštą prie pražuties uždedami jam rusų caro jungą. O veliau ta jungą uždejo ant tukstančių darbo žmonių ir bizunais išra žytų jų nugarų. Dabar Lietuvoj ta pacia gaida skamba bent kiek sumodernintas senas melas: Del „karštos tevynes meiles", pašvęskite viską tevynes labui Teisingiau sakant, kelių „tautos vadų" labui, kurie taip pat panorėjo dideliais ponais pasidaryti—pašvęskite viską.

Juk tas lietuviškas fašizmas, nudažytas tautiškomis spalvomis, yra ne kas kitas kaip kelių ponų karščiausias noras **paviešpatauti kol galemybes leis ir gerai pasipelnyti.** Kaip ir visuomet, toks pasipelnymas yra pagrįstas: suktybe, laikosi niekšybe ir kvailybe. Fašistų armija, kaip tik ir susideda iš tų dviejų elementų: **pagaminto iš trumparegių žmonių fanatiškai isteriško patriotizmo, kurs pridengia antrąjį elementą,—išnaudotojų kumštį.** To kumščio įtakojo visos tamsios ir spekuliantiškos krašto jegos. Jos pasinaudodamos gera proga išlindo iš šliužių urvo į paviršių ir už riebų kąsnį tarnauja fašizmui. Dabartinis gyvenimas sukasi vietoje ir, kaip sudrumstas klampynes vanduo, iškelia visą padugnių purviną dumblą viršun. Krašte pilna šlykščiausių šnipinejimų, žveriško žiaurumo, kraujo, ašarų; o už vis daugiausiai kenčiancių žmonių skurdo

Nedarbas nuolat auga. Menkute pramone silpneja, nes musų ukis, kuriuo laikosi visas krašto mechanizmas ir pramone, yra labai silpnas ir be galo atsilikęs nuo kulturingų kraštų. Musų ukio pagerinimui reikalingas didžiausias kurybinis darbas, kuriam reikia laisvų salygų ir kuri gali atlikti tik laisva budama pati liaudis. Tam reikalinga, kad didžiausios sumos iš valstybes iždo butų teikiamos ukininkams, o ypatingai

naujakuriams... Kad butų duodami kulturiškam žemes išdirbimui įrankiai, įvairios mas nos ir tuo budu galetų vystytis žemes išdirbimas, padidetų gamyba, derlius, augtų pramone ir mažetų prie dabartinių sąlygų visose srityse neišvengiamas masinis nedarbas. Žodžiu, reikalinga sudaryti tokias sąlygas, kad sal s galetų ekonomiškai ir kulturiškai augti. Be to, kulturiškam ir ekonominiam krašto atgimimui, reikalinga užmegsti ryšius su kaimyninemis valstybemis. Butent: sudaryti su jomis prekybos—pramones sutartys. Dabar krašte yra tokia padetis, kad vietinių produktų gamintojai, stambesnieji pramonininkai, pirkliai – neturedami konkurencijos, per sindikatus (atskirų pramoninkų šakų sąjungas) neleidžia pardavineti žemiau nustatytos kainos prekių ir visus pinigus surenka sau į k šenius Ypač, kai del nedarbo ir del neveikimo jokių istatymų bei nesimo sąlygųk, urios leistų darbininkams organizuotis—darbas yra labai pigus. Palyginamai yra pigus ir žemes ukio produktai. Tuo tarpu, kai pramones ir prekybos produktai yra brangus. Delto ir išeina, kad viso krašto darbo žmonių sultys čiulpiamos pavienių spekuliantų, kas gręso kraštui ekonominiu križiu ir skurdu.

O kokius radikalius žingsnius toje srityje daro fašistiniai diktatoriai? Jokių. Jie pagrobę valdžią pasipelnimo tikslais, jaučiasi laikinai. Todel visos jų jegos nukreip.os į tai, kad juo ilgiau išs laikyti valdžioje. Ir jie, neats žiuredami gyv ausių krašto reikalų, šiandiena didžiausias sumas, iš valdžios iždo sukrautas liaudies skatikais, aikvoja tam, kad priveisti juo daugiau žvalgybininkų, šnipų, provokatorių ir policijos, kur uos pasodina ant tų pačių žmonių sprando. Gi tie parsidaveliai, pildydami diktatorių valią, akiplešiškai kankina žmones ir, nelyginant vežiai, griaužia visą kraštą, iš vidaus paralžuodami jo gyvesnį judėjimą. Ir taip fašistiniai diktatoriai, pasiremę šautuvų durtuvais, sudare tokias sąlygas, kuriose joks darbas negalimas. Tiesa sakant, juk kito pagrindo lietuviškam fašizmui, kurs kaipo toks yra paskutine „stavka" buržuazines reakcijos šaly, kuri šiaip ar taip priaugusi prie politines laisves, kitokios santvarkos ir daugumoj nusistačiusi prieš esamą vyriausybę, — nera ir buti negali. Todel dabar valdančios fašistų gaujos vienintelis ir tikras tikslas—užgniaužti kumštimi kuo kieč au, kad užkimšus jame kuo daugiau. Bet musų demesys turi buti itin atkreiptas ir į tai, kad po netiketai pavykusio 17 gruodžio 1926 m. šlykštaus anekdoto, jie neužmirš a ir tvirtesnį pagrindą, negu nuogi karininkų durtuvai ir fašizmui sudaryti patriotiniai himnai. Butent: jie uoliai stengiasi sustiprinti stambesniųjų dvarininkų tautiškų „centriukų" ir buožių luomą, šelpdami juos o ne mažažemius naujakurius, didelemis valstybes iždo sumomis. Tas darbas yra sparčiai varomas ir kol jis nera įsigalejęs, tai darbininkams, valstiečiams, mažažemiams, naujakuriams reikalinga nesnausti, bet pagalvoti ir organizuotis, suduoti mirtiną smugį tai vis stiprejančiai buržuazinei reakcijai. Neužmirškime, kad šiandien visos buržuazinės sroves: valdanti tautine klerikaline ir net liberaline buržuazija, šiaip ar taip stengiasi tarp savęs susigiedoti. Ir jei nesusigieda, tai tik del to, kad fašistine buržuazija nenori pasidalyti valstybiniu ragaišiu nei su klerikalais, nei su liaudininkų centru. Tuo tarpu **pagalba, žiauraus fizinio ir moralinio teroro,** stengiamasi apakinti ir priversti visą valstybinį aparatą ištikimai tarnauti. Tam tikslui a.siekti vartojams kad ir toks teroras: priverstinį visiems valdininkams lietuvių kalbos kvotimai ir priverstinas skaitymas fašistinių brošiurų. Tikras faktas gelžkelių valdyboj, kur buvo duodama valdininkams skaityti brošiura **„kame išganymas"** ir reikalauja parašo apie perskaitymą. Be to, visur stengiamasi įkišti tik „savosius". Ir jau kada, kada, bet dabar Lietuvos piliečiai iš ikrųjų yra dalomi į „sunus" ir „posunius". „Sunus" raivosi, kaip inkstai taukuose, o „posuniai", be jokių ceremonijų, metami į alkaną gatvę. Todel visai nenuostabu, kad daugelis „posunių" stengiasi įsisprausti į „sunų" e les. O be to, del žiauriausio laisvos minties suvaržymo, krašte sparčiai yra auginamas nesąmoningas miesčioniškas elementas „obivatelščina".

Faš stinio tautiško įkarščio atokaitoj, labai gausiai veisiasi niekšybes, supuvimo ir gyvuliškumo mikrobai, pamažu isiskverbdami į visą viešąjį gyvenimą. Ir net patys fašistai, senus metus palydedami, „Lietuvy" nusiskunde, kad paskutiniais metais nepasirode ne vieno prašmatnesnio kurybinio veikalo. Ž džiu, atgavę nepriklausomybę, mes faktiniai jos po 10 metų nustojome krašto viduje, kuris labai pavojingai serga fašistine gangrena. Ir jeigu nebus vidaus krašte padaryta radikali ir nuosekli operacija, tai mes, nebudami pranašais, galime pasakyti, kad Lietuva virs dvoklančiu lavonu, kokiu jau ji iš paviršiaus šiandien yra. Tą operaciją atlikti tegali ne kas kitas, kaip tik sveika revoliucine liaudis, kuri savo atkaklumu ir pasiryžimu pajegia atsispirti žiauriausiam terorui. Pas darbo liaudį ir darbo jaunimą yra perdaug revoliucinių jegų, kad nuo tos operacijos susilaikyti. Tai matyti jaučia ir fašistai, kurie už menkiausį pasijudinimą, ar už slapto laikraščio lapelį gaudo žmones. Reiškia—jie bijo O baime yra visuomet silpnybes ženklas. Gi tvirtybes — fašistams jau daugiau nera iš kur įgyti Jeigu dar jie pradžioje savo valdymo naivius žmonelius viliojo tautiškais obalsiais, tai šiandien, kuomet po fašistų patriotizmo priedanga visi pamate gyvul škiausius darbus, — nuo jų atsigręže. Dabar visų pažangesnių ir blaivesniu žmonių bei kareivių s mpatijos kovojančios revoliucines liaudies pusej. **Visiems, kas bent kiek galvoj turi proto aišku, kad tik revoliucine liaudis ir kareiviai, revoliuci iu visuotinu ginkluotu suk limu tegali iš to fašistinio mirties kalejimo praskinti kelią sau, o kartu ir visai Lietuvai į šviesesnę ateitį**

Todel, kalkim geležį, kol ji karsta ir visi, **kam šiandien rupi tikrai sutriuškinti fašistine diktatura,** didžiausio solidarumo ir vienybes vedami, drąsiai žengkime į revoliucines kovas fontą.

Proletaras.

Kaunas, 8—II.

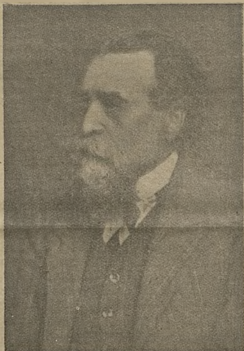
Daktarą Joną Basanavičių minint.

Š. m. Vasario men. 16 d. sueina lygiai metai nuo mirties seno aušrininko Dr. Jono Basanavičiaus, vieno žymesnio tautinio atgimimo veikejo.

Dr. J. Basanavičiui dar gyvam esant, tautinei buržuazines lietuvių grupes jį buvo padariusios kažkokių stabu, kuriam priraše butų ir nebutų dalykų. Daryti stabus ir dievus iš žymesniųjų savo veikejų yra įgimtas visų kraštų buržuazijai paprotys. Tas, žinoma, daroma nebe tam tikro tikslo. Tokiais stabais visų kraštų buržuazija veliau pradeda varyti šlykščią spekuliaciją tamsios liaudies akyse, noredamos ją amžinai laikyti savo globoje. Lietuviška buržuazija daugely atvejų tą daro ir su dr. Basanavičium, apipindama velionį melagingiausiais „kilniais" obalsiais ir noredama, kad prieš jį, o kartu ir prieš tuos, kurie jį tokiu stabu padare, visi lenktų galvas ir pultų ant kelių.

Priminsime, kad ir tokį ryškų pavyzdį, kaip su tuo žmogumi spekuliuoja Vilniaus krašto klerikaliniai patriotai regiliniais jaunimo jausmais. Kaip aš atvykau į Vilnių ir arčiau susipažinau su čionykščių lietuvių gyvenimu, man, tarp ko kito, teko patirti, kad dr. Ba-

sanavičius užmerke akis be dvasiško vadovo. Susirupinusios tuomi davatkos jau negyvą Basanavičių aprupino paskutiniu patepimu ir kitais šventablivais dalykais. Aš tuo fakto iškelimu, visai nenoriu prirodyti, kad Basanavičius buvo ateistu, bet tik noriu pabrežti, kaip po to begediškai raše Vilniaus lietuvių laikraščiai,

D-ras Jonas Basanavičius.
(1851 m. — 1929 m.).

jog Basanavičius atliko išpažintį ir kad jam kunigas suteike paskutinį patepimą, ko iš tiesų visai nebuvo. Kuriuo tikslu tos melagingos žinios buvo skledžiamos—aišku kiekvienam. Noreta jaunimui parodyti, kad va, jus žiurekite, koks Basanavičius buvo katalikas. Tokiais bukite ir jus. Tai itin ryškus spekuliacijos faktas. Paieškoję, rastumem jų ir daugiau. Bet mums dabar rupi visai kas kita. Minedami dr. J. Basanavičiaus mirties sukaktuves, mes jas norime mineti ne- taip, kaip tai darys spekuliantiškoji buržuazija. Mums dr. Basanavičius nera koks nors stabas ar žemes dievas, pries kurį vergiškai nulenktumem galvas. Tikriems socialistams nera stabų ir dievų, pries kuriuos jie drebetų ir lankstytų galvas, kaip prieš kokius milžinus, stumiančius istorijos eigą pirmyn. Socialistams tera žmones, kurie kolektyvinemis jegomis ir nenuilstama kova stumia visą gyvenimą progreso keliu. Asmenybių laikų tikras istorijos procesas nežinojo ir nežinos. Tas pats yra ir su dr. Basanavičium ir su „Aušra". Ne Basanavičius pagimde „Aušrą", bet tos socialines ir ekonomines tų laikų sąlygos iškele tautinio atgimimą, o kartu ir „Aušros" idejas. Ir Basanavičius, kaipo tikras tų laikų ir atbundančios nesenai pasiliuosavusios nuo baudžiavos jungo lietuviškos liaudies vaikas, persiemęs tomis idejomis stojo su kitais bendralaikiais inteligentais į darbą.

Ju darbas — kova už lietuviškos spaudos laisvę. Todel ir mes šiais žiauriais kovos laikais, nesileisdami į kokius nors platesnius nagrinejimus, musų skaitytojams, kartu su Basanavičium, norime priminti ir tuos žiauriausius cariškos reakcijos laikus, kuriais ta kova už spaudos laisvę lietuvių liaudies bubo vedama. Juos norime priminti todel, kad musų kraštas ir dabar tuos pačius, gal dar žiauresnius fašistines reakcijos, laikus gyvena.

Prieš 45 m. t. y. 1883 m., kai Lietuva mindžiojama cariškų žandarų, šnipų batais ir jos gyventojai raižomi kazok škomis nagaikomis, dejavo sunkų rusų monarchijos ir dvarininkijos jungą vilkdami, — Ragaineje, o veliau Tilžeje, pradejo eiti slaptas lietuviškas laikraštėlis „Aušra". Tų laikų savo krašto despotams „Aušra" state labai kuklius lietuviškos spaudos laisves reikalavimus. Jokie svarbesni socialiniai ir politiniai klausimai nei „Aušros" rašytojų, nei jos skaitytojų galvų nevargino. Bet nežiurint tų kuklių reikalavimų, „Aušra" ir jos platintojai turejo slapstytis įvairiose palepese, miškuose ir už kampiuose, saugodamiesi dienos šviesos ir žiaurių caro šnipų bei žandarų. Pakliuvusiųjų ne vienas supuvo kalejimuose ir šaltame Sibire, apie kurių mirtį gimtajam kraštui pranešdavo liudnai krankdamas varnas arba galliai naudamas šiaures vejas. Tokiose žiauriose sąlygose kovą už spaudos laisvę teko vesti ne vien tik „Aušrai", bet ir visai eilei po jos

---

Kryžių Lietuva.

(Tęsinys. Žiūr. „Pirmyn" Nr. 1 (8).

3. Kryžius — kančios ženklas. Turint galvoj visą tai, kas dedasi musų krašte po priedangą veidmainingo patriotizmo— eilerasčių pavadinimas **„Kryžių Lietuva"**, yra itin charakteringas šiam laikotarpiui. Pats jau pavadinimas, kiekvienam skaitytojui sukelia galvoje tuos baisius vaizdus kuriais margoje lietuviškos liaudies gyvenimas. Juk šiandien musų tautos brandolys-liaudis, o kartu ir visa Lietuva, fašistinių budelių yra prikalta prie kryžiaus. Tą labiau, negu kas kitas, atjaucia poeta ir stengiasi parodyti paskutiniu savo eilių rinkineliu sukaustytiems broliams. Nors tai darydamas Boruta neapseina be miglotos mistikos ir visai bereikalingo įvairių religinių simbolių, kaip „smutkeliu" „Kristaus", kad ir tų pacių „kryžių" linksniavimo, bet tas jo miešcioniškas nuodemes atperka bendras pasiryžimas ir pilietine drąsa iš kelti kruvinų faktų alkšten, pro ką tylomis praeina veik visi kiti dabartiniai musų poetai ir rašytojai, visiškai paskendę fašistines reakcijos bangose. Tos apystovas didina ir pacią vertę daugelio eilerasčių, (kaip „Kryžių Lietuva", „Šiaurus Vėjai" „Pasaka", „Zemalčiai Kalejime", „Juodoji gyvate" „Artojų maištas" „Dvi melynos vasilkos ir kai kurių kitų"), tilpusių minetame rinkinely.

Mes žvilgsnį į paskutinių metų Lietuvišką literaturą, mes turėsime pripažinti, kad joje apie bent panašius motyvus niekas ir svajoti nesvajoja. Taip vadinamieji musų dargi „pažangieji" vejininkai ir kiti jaunieji, juk visiškai susigyveno su fašistine reakcija ir pasinere iki ausų supuvusioj miešcioniškumo ir misticizmo baloj. Jeigu kitų tautų ir ypatingai rusų literatura reakcijos metais visuomet buvo gyviausia socializmo gyvenimo funkcija ir prislegtose žmonese žadino viltį, pasiryžimą rodydama kelią į šviesą ateitį — tai menkoji musų literaturą yra ne kas kita kaip idejinio ir dvasinio lietuviškos inteligentijos bankroto išraiška. Jai dar labiau liko svetimu gyvas gyvenimas, negu kada nors. Tokie pažangesnieji jauni rašytojai, kaip A. Gricius, prisidengę pseudonimais, nuvažiavo į fašistinius laikraščius maitinti nevykusiais feljetonais miešcioniškų tų laikraščių skaitytojų. „Revoliuciniai" futuristai Binkiai, Rimydžiai, Petrenai ir kiti, visiškai puole į glebį fašistiniai reakcijai su savo miešcioniškais vejais. Poetas ... la Leonas Skobeika, palindo po „Juodo angelo sparnais" iš kur gyvenimo rinkose, jo žodžiais tariant, apsvaigęs kaž kokia supuvusia beatriče, tenori, kad ji ateity ir kad su ja galetų svajoti, myleti ir kas svar-

ejusių laikraščių, kol galų gale šiokia tokia lietuviškos spaudos laisve 1904 m. buvo atgauta.

Tie laikai pasiliko tolokai užpakaly. Per tą laikotarpį pasaulis ant tiek pasikeite, kad šiandien ir tie gyvieji žilagalviai, kurie anuos laikus pamena, jo netiketu pasikeitimu stebisi. Bet Lietuvai atgavusiai per tą laikotarpį savo nepriklausomybę ir jos didžiajai daliai gyventojų tuomi visai netenka stebetis. Netenka stebetis todel, kad jos gyventojai yra liudininkais tų žiauriausiųjų reakcijos laikų savo gimtajame krašte. Skirtumas tas, kad carą pakeite Smetona, o jo rusiškai sviepliojančius tarnus — lietuviškai kalbantieji, dar šlykštesni žandarai, žvalgybininkai, šnipai ir provokatoriai. Kalejimų atsirado dar daugiau, o vietoj salto Sibiro— Varniai. Gi liaudies nekalto kraujo latakai ne kiek nemažiau sriuvena lietuviškais laukais, kaip anais laikais Raudančių motinų ašaros, gal dar labiau mirko gimtąją žemę, kaip caro laikais. Ir visi tie vaizdai vyksta musų krašte, ne už ką kitą, kaip už spaudos laisvę, už laisvą ir žmonišką gyvenimą, ko trośko ir už ką kovojo tuometinė liaudis.

Bet skaitytojau! Mums del to visai nevalia nusiminti. Basanavičiaus minejimas primena mums žiaurius laikus, bet jis kartu primena ir tų gulinčių kapuose kovotojų pasiryžimą, kurie daug ką iškovojo ir bekovodami žuvo. Todel dr. Basanavičiaus minejimas lai bus mums paraginimu dar atkakliau kovoti už tai, ką esame užsibrežę ir ko lietuviškojį darbo liaudis visa širdimi trokšta. Ir visai netenka abejoti, kad per kovą ir pasiryžimą tas jos troškimas netolimoj ateity bus įgyvendintas.

11—II. K.

Dalykas, kuris visiems turėtų buti aiškus.

Musų spaudoj buvo pajudinta ir iškelta aikšten daugel svarbių dalykų, kurie ateity tures lemiančios reikšmes Lietuvai, kai jos likimas ant rytojaus po revoliucinio perversmo atsidurs pačios liaudies rankose. O kad tas revoliucines liaudies sukilimas neišvengiamas — apie tai liudija dabartine krasto gyventojų nuotaika, kurie žut but yra pasiryžę nuversti fašistinę diktaturą ir tam dalykui labai energingai ruošiasi. Šiandien del to, niekam nekyla jokių abejonių, kas bent kiek giliau yra įsižiurejęs į vidujinę Lietuvos krasto padetį ir vidujinius santykius. Todel jau siandien yra reikalinga išsitarti ir del tų dalykų, apie kuriuos lig šiol buvo tylima. Butent, del visų dabartines vyriausybes daromų žygių užsienių politikoj.

Dabartines prof. Voldemaro vyriausybes, kuri smurto keliu pagrebe valdžią į savo rankas, niekas negali laikyti teiseta Lietuvos vyriausybe. Ji pamyne po kojų visokius lig tol veikusius Lietuvos respublikoje įstatymus, ji sulauže konstituciją ir t. t. Iš to turi buti kiekvienam aišku, kad ji yra **neteiseta** vyriausybe. Tokia ji laikoma daugumos Lietuvos gyventojų, tokia ji buvo traktuojama opozicinių Lietuvos grupių ir užsienyje. Išvada aiški: Lietuvos gyventojų dauguma, laikydama neteisetą dabartinę prof. Voldemaro vyriausybę,—**kartu laiko neteisetais ir visus tos vyriausybes žingsnius, kurie daromi užsienių politikoje.** Tuo budu, visos tos sutartys, kurios daromos su užsienių valstybėmis, taip pat yra **neteisetos ir Lietuvos gyventojų dauguma, kuri šiandien nusistačiusi prieš esamą tvarką, už jas jokios atsakomybes negali pasiimti ant savęs.** Nes gyventojų dauguma yra kaip tik toms visoms padarytoms ir žadamoms daryti sutartims su užsienių vyriausybemis priešinga. Priešinga ne del to, kad jas daro prof. Voldemaras, bet del to, kad jo vyriausybe yra neteiseta ir kad visos padarytos lig šiol sutartys daugumoj musų kraštui **nieko neduoda ir yra pragaištingos.** Jas galima laikyti t.k vidujinio Lietuvos silpnumo vaisiumi, kurio kaltininkais yra p.p. Smetona Voldemaras Plechavičius išstumę krastą iš pusiausviros. Ir niekaip negaledami stabilizuoti padeties viduje, jie stengiasi daryti įvairias sutartis su užsieniu, kad tuomi, kaip norins, galetų patraukti gyventojus savo pusen ir ilgiau išsilaikyti prie valdžios. Bet tas jiems lig šiol nesiseka. Krašte jaučiamas vis didesnis nepasitenkinimas ir nerimas. Tas nerimas eina net ligi tol, kad jau ir valdovų tarpe pradeda kilti visokie kivirčiai, nesusipratimai, kuriuos jie stengiasi laikyti didžiausioj slaptybej.

Taigi ir visoms užsienių valstybems, darančioms bei pasiryžusioms daryti su dabartine Lietuvos vyriausiausia—**nusideti.** Aš jau visai nenoriu užsiminti apie visą eilę kitų taip vadinamų „žymių" lietuvių rašytojų, kurie geriausiu atveju buvo patenkintais liberalais, svajotojais, o kartu ir reakcijos ramsčiais. Bet štai tie jaunieji, kurie lietuviškoj literaturoj nori užkariauti ateitį, kuo jie užsiima. Tiesiog darosi šlykštu juos prisiminus ir net visiškai nėra noro plačiau ties tais supuvusiais miesčionimis apsistoti. Štai kodel Borutos eilerasčiai, viešpataujant tokiai nuotaikai musų literaturoj, užsitarnauja susidomejimo. Bet kartu reikalinga priminti, kad ir Borutai daugeliu atveju sukasi panašus miesčioniški vejai galvoje. Paskaičius jo „Vilko laime", „Svetimas dangus" ir kitus eilerasčius, visai pamatuotai kyla abejones, ar tik ir jis, kaip vilkas, nepanores su savo seserimi vetrą pasivalkioti po pilkus musų gyvenimo laukus, leisdamas pro pirštus visą tai, kas kyla naujo, iš revoliucinių palepių. Jeigu tai atsitiktų, butų labai liudnas reiškinys. Tiek to. Šiandien svarbu, kad jo poezijoj, be kitą ko, jaučiamas ir gyvo revoliucinio pulso tvaksėjimas, Tas pulsas nutvertas poeto gyvame gyvenime ir įkunytas poezijoj—yra itin pažymetinas pries fašistinis judejimas ir eina ne vien tik polititiniu, bet kartu ir literaturiniu frontu, kas daro jį daug turiningesniu, gyvesniu ir energingesniu. Toks reiškinys stiprina revoliucines liaudies moralią, o kartu ir fizinę jegą, kuri nera dvejonių ankščiau ar vėliau nukabins darbo Lietuvą nuo kryžiaus ir pades jos gyvenimui atgimti iš tos mirtinos stagnacijos, kurioj ji šiandien deka fašistines reakcijos atsidure.

Pertai pavergto krašto broliams man kartu su Kaziu Boruta norisi sušukti:

„Broli!
„Mesk žagres jungą!
„Už laisvę darbo Lietuva rungias!
„Tavo pagalbos laukia. Mesk aręs lauką!
„Stverkis už kuolo ar rungo!
„Brolius ant kartuvių velka!
„Alejo sukilti mums metas.

visi:

„Į talką! Į talką! Į talką!

Nusitverę į rankas kuolus ir rungus ir susiburę į talką, jus vargstantieji darbo broliai, mokesite, kaip išsivaduoti iš fašistinio kalejimo ir kaip nukabinti darbo Lietuvą nuo Kryžiaus! Žinokite, kad mes, revoliuciniai emigrantai,—mintyse visuomet su jumis ir visuomet pasiryžę jums kuo galedami padeti.

F. Roguza

2—II.

sybe sutartis, turi buti aišku, kad tos sutartys lieka galioje **tol, kol** valdžią savo rankose turi, neturinti krašte daugumos gyventojų pritarimo ir pasitikejimo, fašistine tautininkų partija. **Nuvertus Lietuvos liaudži i tos partijos kruvinąją diktaturą, savaime aišku, kad bus panaikintos ir visos pad rytos sutartys.**

Iš tų sutarčių reikalinga pažymeti sekančios: a) Ekonomine sutartis su fašistine Italija, b) Konkordatas su popežium, c) Sutartis su Vokietija ir d) žadamos vesti derybos su Lenkija.

Padarytoji sutartis su Italija, už kurią prof. Voldemaras sumokejo virš 3).000 litų, jokios naudos Lietuvai neatneše ir negali atnešti. Ji tik dave nuostolių, kurie buvo padengti Lietuvos liaudies surinktais pinigais.

Konkordatas su popežium, kaip jau buvo v sai teisingai pažymeta „Pirmyn" skiltyse, yra visais atžvilgiais pragaištingas Lietuvos kulturinei pažangai. Tuo konkordatu duodama didžiausia galemybe įsiviešpatauti klerikalizmui ir kunigų seimininkavimui Lietuvoj. Juo pavedamos musų krašto mokyklos ir jaunimas išimtinai klerikalų globai. Gi klerikalizmas, kaip mums liudija istorijos faktai, **visose tautose ir visuomet aršiausiai kovojo ir kovoja prieš žmonių minties laisvę, prieš jų dvasios pasireiškimą, siekianti kulturingos ateities** Klerikalizmas buvo ir yra didžiausiu pažangos stabdytoju. Aišku, kad su tuo jokiu budu negales sutikti pažangiejai gyventojų sluoksniai ir tą tautininkų sudarytą konkordatą tures butinai panaikinti.

Ned desnes vertes yra ir sutartis su Vokietija. Nors jos tekstas lig šiol nežinomas, bet kiek tenka patirti iš paskelbtų oficialių vyriausybes davinių ir iš pašalinių šaltinių — tai ji apart minusų, musų kraštui daugiau nieko nedave. Juk ja, tarp kitko, duodama teise įsigyti vokiečiams žemes Lietuvoje. O toks dalykas yra daugiau negu pragaištingas. Vokiečiai, budami daug turtingesniais už musų krašto gyventojus, supi kines žemes, tuo tarpu kaip lietuviai ujami svetimų kapitalistų bus verčiami apleisti gimtąjį kraštą ir dar didesniu skaičiumi negu lig šiol, važiuoti į Braziliją, Argentiną, Kanadą, Pietų Ameriką ir kitur, kad užsidirbus duonos kąsnelį. O Lietuvoj tuo laiku pamažu prades sigyventi visokie svetimi turtuoliai ir spekuliantai, kurie stengsis taip pat atsisesti ant mažai kulturingos liaudies pecių. Be to, toje sutarty ir link Klaipedos, kur lietuviškas gaivalas yra visai silpnas, vokiečiams paliktos laisvos rankos. Jie ten ves dar smarkiau savo politiką ir drums to krašto gyventojų ramybę, keldami visokias intrigas ir nesusipratimus. Apie ekonominius santykius Lietuvos su Vokietija, toje sutarty veik nieko nepasakyta, nors tie santykiai šiandien yra svarbiausiai Lietuvai. Viena kas tame paskelbime minima, tai arbitražo suturtis. Bet ką iš jos Lietuva turi? Kokia ji reikšmę turi Lietuvai prie dabartines pasaulines politikos padeties. Jokios. Tai tik menkas popierelis. Vadinasi, ir sutartis su Vokietija yra Lietuvai daugiau pragaištinga negu naudinga. Pragaištinga todel, kad ją darydamas prof. Voldemaras, reike speti, turejo visai kitą tikslą. Man regis, kad derybomis su Vokietija, p. Voldemaras norejo nukreipti dalinai Lietuvos visuomenes demesį nuo besiartinač ų derybų su Lenkija, kuriomis yra itin susidomėjęs visas kraštas. Susidomejęs lyg nujausdamas ką tai blogą. Nes šiaip ar taip, besiartinančias derybas su Lenkija, reikia skaityti itin svarbiu įvykiu musų krašto gyvenime. Jomis labai susirupinę ir patys valdovai. Jie ruošia tam dirvą. Išsiunte prof. M. Biržišką į Lenkiją, kad pastarasis pasiinformuotų lenkų politinių sferų tarpe ir sužinotų jų nusistatymą. Kaune žmones taip pat labai daug apie besiartinančias derybas kalba. Komentuodami Lietuvos notą pasiųsta Lenkijai, visi stebisi kodel toje notoje nieko nepamineta apie Vilnių. Nejaugi jis visai nebutų liečiamas derybose? Nejaugi punktas, kuriame minimas atlyginimas Lietuvai nuostolių padarytų per gen. Želigovskį, turi pakeisti Vilnių? Visiems nesuprantama, kodel jokie nuostoliai nuo Vilniaus okupavimo dienos, ligi paskutinių laikų nebuvo nievieno minimi. Kai kurie politikai tai aiškina, kad prof. Voldematas Vilnių visiškai išbrauke ir jo vieton nori gauti kokias norins kompensacijas, pavidale nuostolių atlyginimo. Kiti tvirtina, buk p. Biržiškas pasiųstas į Varšuvą Hymanso projektui atgaivinti. Vienu žodžiu, gyventojai labai susirupinę ir daro iš anksto visokias išvadas. Ar bus prie derybų su Lenkija prieita ir ką jos duos šiandien— labai sunku pasakyti. Bet viena reikia pasakyti, kad greičiausiai tų derybų vaisiais Lietuvos liaudis neapsidžiaugs. Derybos su Lenkija yra itin opus klausimas ir jį **tegales išrišti tik visas kraštas,** bet ne kokia nors uzurpatorių grupele, kuri visur eina prieš krašto didžiumos valią. Ir nesant pranašu, galima pasakyti, kad jeigu ir bus prieita prie kokio nors susitarimo su Lenkija — tai tas susitarimas nepatenkins krašto ir nepakeis tos nuotaikos, kuri lig šiol buvo aukleta. Tuo budu ir šias galinčias buti Lietuvos-Lenkijos derybas, šiandien beteise liaudis, nuvertus fašistinę diktaturą ir iškovojus teises, pažiures kaipo į neteisetą žingsnį.

Baigdamas, pakartotinai pabrežiu, kad ant rytojaus po perversmo Lietuvos gyventojai viska tai, ką mes ankščiau išdestem, tures daugeliu atveju pasmerkti. Pasmerkti todel, kad tas viskas daroma ne Lietuvos liaudies ir viso krašto gerovei, bet su vienu aiškiu tikslu, kad išsilaikyti prie valdžios ir sustiprinti fašistinę diktaturą. Ir tam prof. Voldemaras vartoja visas priemones. Bet tikslas ne visuomet pateisna priemones. Nuo to jezuitško metodo kulturingas pasaulis senai atsikrate. Todel ir Lietuvos kovojančiai liaudžiai reikalinga juo greičiau versti nuo savo pecių tuos ponus, kurie šiandien išimtinai jezuitško dėsnio laikosi labai žemam tikslui pasiekti. O nuo to kenčia tik musų kraštas ir jo svarbiausieji reikalai. Tas turetų buti didžiausiu paraginimu visiem juo greičiau paleisti dumais parsidavusių karininkų durtuvais paremtus kruvinus diktatorių; Smetonos - Voldemaro - Plech vičiaus ir kompanijos sostus, kurie, deka savo kruvinos godulystes išsilikti valdžioje, veda prapulties keliais musų gimtąjį kraštą.

X Y.

Kaunas 1928—II—7.

Apie fašistų patriotizmą ir prof. M. Biržiškos misijas.

Nuo įvedimo fašistines diktaturos, fašistai paemę į savo rankas visą viešąjį Lietuvos gyvenimą, kartu užeme ir patriotizmo monopolį. Pasiskelbę savę „tikrais tevynes sunumis", jie visus tuos, kurie prieš juos šio kiu ar tokiu budu kovoja, vadina tevyn es išdavikais, judošiais ir panašiais vardais. Žodžiu, dabartiniai Lietuvos diktatoriai dedasi didžiausiais patriotais ir patriotizmą linksniuoja kiekvienam užkampy. Bet užtenka mums tik nuplešti tą patriotišką kaukę ir dienos šviesoje pamatysim didžiausius spekuliantus.

Štai ryškus pavyzdys. Visi gerai atsimename, kaip emigrantui stud. Pranui Ancevičiui, pasirodžius Varšuvoj su vieša paskaita lenkų socialistų tarpe — tiek Vilniaus krašto lietuvių laikraščiai, tiek Lietuvos fašistine spauda pradejo isteriškai klykti, laistyti graudžias patriotiškas asaras ir t. p. Galvojantiems žmonėms, tas ne kiek nebuvo stebetina. Bet štai dabar skaitome laikraščiuose, kad esančios Lietuvoj patriotiškos Vilniuj **parduoti**—atsprašau—**vaduoti** sąjungos pirmininkas

prof. M. Biržiska, tuo pat metu, kai Lietuvoj fašistai visa gerkle klykia, kad „mes be Vilniaus nenurimsim", kai tos sąjungos vadovybe įveda į mokyklas maldą del Vilniaus, kai skelbiama lenkai didžiausiais priešais ir tuos žmones, kurie tik drįstą įžengti į Lenkijos valdomą teritoriją vadinama **judošiais, tevynės išdavikais,— atvaž avęs Varšuvon girtokliauja su Lenkijos vyriausyb s atstovais ir 6.II Krokuvos universitete skaito viešą paskaitą.**

Ką tai turi reikšti, turint galvoj visą tą **„patriotizmo" įkaršti,** jeigu tik bent kiek nuosekliau pagalvoti? Kaip tą viską suderinti su „patriotizmu", su okupuoto deka gen. Želigovskio smurto Vilniaus krašto, Vilniui vaduoti sąjunga?... Kaip tai suderinti su tuo, kad del tos pat priežasties, t. y., Vilniaus okupavimo, Kauno „patriotai" dargi neleidžia net manyti Vilniaus krašto lietuviams apie dalyvavimą Varsuvos Seimo rinkimuose?

Ponai, iš „Vilniaus aldo", „Życie ludu" ir V. Lietuvos laikraščių, kurie šiandien prof. Biržiškai rašote pagyrimus už jo žyglus, mes prašome, kad paaiškintumete tuos dalykus plačiai visuomenei, kuriai jus taip mulkinate akis. Juk po to visko tegalima tik padaryti išvadą, kad Vilniui vaduoti sąjunga, kuri išgalvoja visokias maldas, renka iš liaudies aukas, gieda visokius patriotiškus himnus,—yra ne kas kita, kaip šlykščiausia spekuliacija. Jos kitu vardu negalima pavadinti, kaip kad musų ankščiau per apsirikimą buvo išsireikšta, t. y., **Vilniui parduoti sąjunga.** Nes kitaip, kaip gi reikia suprasti tos sąjungos pirmininko prof. Biržiškos misijas? Ir iš tiesų.

Mes nežinome, ant kiek tai teisinga, bet kiek te ko nugirsti viena ausimi einancius gandus, tai prof. Biržiska, kuris nekyla jokios abejones, **kad yra pasiųstas p. Voldemaro tam tikrais politiniais tikslais,**— vienoj vietoj net pareiškęs, kad Lietuvos vyriausybe norinti susidereti su Lenkija, tam nekliudytų net Vilnius, tik ar lenkų vyriausybe negaletų išduoti politinius emigrantus, kurie labai kenkia vidujinei prof. Voldemaro vyriausybes stabilizacijai. Ant kiek tie gandai teisingi — parodys netolima ateitis. Bet labai liudna, jau ir delto, kad tokius gandus tenka girdeti ne apie ką nors kitą, bet apie Vilniaus vaduoti sąjungos pirmininką ir kartu universiteto profesorių, Lietuvos jaunosios kartos auklėtoją p. M. Biržišką, kuris sąmoningai ar nesąmoningai atsiduria Kauno diktatorių žvalgybininko rolej. Tai ką jau bekalbeti apie kitus žmonelius.

Mes tik turime įspeti, kad labai klystų tie žmones, kurie šį straipsnį perskaitę manytų, jog mes blogos valios vedami norime apšmeižti p. M. Biržišką, tikslu pažeminti jį visuomenes akyse. Nieko panašaus. Pastarųjų savaičių politinio gyvenimo įvykiai ir faktai, mus verčia daryti tokias, o ne kitokias išvadas.

Juk visi gerai atsimename Ženevos gruodžio sesiją ir priimtą rezoliuciją Lietuvos-Lenkijos ginčo klausimu. Toje rezoliucijoj ne dviprasmiai buvo pasakyta, kad tarp minetų valstybių panaikinama karo padetis ir, kad jos netolimoj ateity prades vesti derybas santykių sureguliavimo tikslu. Tą žinią, nors Voldemaras ir gyresi „didžiausiais laimejimas", Lietuvos liaudis sutiko labai šaltai. Jau jai pasirode tuomet, kad tas visas laikotarpis, per kurį tautiškos partijos steigė įvairias Vilniui vaduoti sąjungas, organizavo šaulių burius, — buvo tik spekuliacija ir apgavimas

Artinasi pamažu ir laikas, kur tures prasideti derybos, o tautininkų fašistų agitatoriai per 8 metus skiepyto liaudyje nusistatymo nepajege pakreipti. Tuomet p. Voldemaras griebesi kito politinio žesto Jis vyksta Berlynan deretis su Vokiet ja O kad tuomi neužpykinti lenkų, su kuriais Ženevoj vede įvairius pasitarimus, — p. Voldemaras siunčia tuo pat laiku prof. M. Biržišką į Lenkija, kad tas painformuotų lenkų vyriausybę, jog Voldemaras daro tokį politinį žestą tik del liaudies akių ir kad susipažintų su lenkų politinių sferų nusistatymų. Štai kame gludi paslaptys tų politinių machinacijų, kurios vyko paskutinemis sąvaitemis. O tų visų machinacijų tikslas — bi kokia kaina pasilikti Voldemarui valdžioje ir sus iprinti fašistinę diktaturą tiek viduje, tiek užsieny. Tam tikslui atsiekti Voldemaras svaistosi, kaip įmanydamas, ir visur pralaimi Lietuvos sąskaiton.

Šiandien jau niekas neginčija del p. Voldemaro pralaimejimų Ženevoj. Taip pat niekas nedvejoje ir del pralaimejimų Berlyne, kur neperdedant, galima pasakyti, kad Voldemaras paliko laisvas rankas vokiečių imperalistams į Klaipedą, o pats nieko negavo, išskiriant popierelį apie arbitražo sutartį, kuris prie dabartinių pasaulines politikos konjunkturų jokios reikšmes neturi. Bet juk tas diktatoriui ir nesvarbu. Jam norejosi parodyti tamsiai liaudžiai, kad, girdi, jus neklausykit, ką plepa visokie pardavikai del mano pralaimejimų su Lenkija. Aš pasikviesiu į talką vokiečius ir tuomet matysite. Na, žinoma, kad neužpykint lenkus, kaip minejom, kuriems nesinori, kad Lietuva butų kieno nors kito įtakoj — p. Voldemaras siuncia Vilniui parduoti sąjungos pirminką prof. M. Biržiską į Varšuvą, kad pastarasis pasiderėtų ir del Vilniaus kainos. O kaina jau netaip didele. Voldemaras matomai linkęs pasitenkinti ir tuo, kad butų išduoti politiniai emigrantai, kurie savo priešfašistine propoganda yra mirties peilis fašistinei diktaturai.

Bet mes galime pasakyti, kad ponai fasistai labai skaudžiai apsirinka. Pilnai daleisdami, kad lenkų vyriausybe gali uždrausti politinių emigrantų priešfašistinę propagandą, mes turim pasakyti, kad nuo to nei kiek nesusilpnes masinis, revoliucinis priešfašistinis sąjudis Lietuvos viduje. Kovojanti liaudis turi itin įsidemeti visas daromas fašistų politines spekuliacijas. Po tų visų faktų jai turi buti aiškų, kaip ją mulkina tie, kurie emigrantus vadina tėvynes pardavikais, lenkų agentais, drabsto slykščiausiais purvais, noredami juos pažeminti liaudies akyse ir sukrikdinti pacią revoliucinę liaudies kovą. Bet jiems tas nepavyks. Netoli ta diena, kada revoliucine liaudis nušluos fasistinius diktatorius, ir, žinoma, visos tos sutartys, kuriomis Smetona, Voldemaras, Plechavicius nori ją įkinkyti į svetimų imperialistų vežimą — nueis vejais.

Todel, kovos draugai Lietuvoj, jus, kurie matote, koks šiandien dienos šviesoje yra fašistų „patriotizmas" ir ko jie juo prisidengę siekia, — verskite kol ne velų nuo savo pečių tų spekuliantų kruviną fašistinę diktaturą.

V. K. S.

Visi dainuokite ir deklamuokite nesenai iš spaudos išejusias: „REVOLIUCINES DAINAS IR EILES".

Tą „Priešfašistinės bibliotekos Nr. 1, galima gauti ten, kur gaunamas ir laikraštis „Pirmyn".

1. Priešfašistinės kovos fronte.

Del Plečkaičio kariuomenės.

Istrukus daugeliui aktingesnių priesfašistinių kovotojų, o kartu su jais Plečkaičiui iš fašistinių budelių nagų ir apsigyvenus užsieny,—fašistine vyriausybe manydama, kad Plečkaitis yra jai labai pavojingas revoliucines emigracijos vadu, negal'nt jo nudobti, pasistenge bent visaip jį juodinti. Ir kuo tas vargšas Plečkaitis, kuris tera tik nariu skaitlingos revoliucines emigracijos tarpe, nebuvo apšauktas. Fašistine vyriausybe, begy kelių menesių jį padare: **judošium, lenkų agentu, tevynes išdaviku, žvalgybininku** ir galu gale kokios tai nežinomos, turbut, ant menulio esančios kariuomenes generolu. Prikergus tas visas ypatybes žemiškam žmogui jis ištiesų ture ų buti baisesniu ir už patį liucipierių, sedinti peklos viduje. Bet mums dabar ne tai svarbu. Mes norime trumpai ir aiškiai issitart del tų fašistines spaudos sensancingų gandų, kurie leidžiami apie kaž kokią Plečkaičio kariuomenę, esančia Lydoj ir dainuojančia **lietuviškai**.

1. Plečkaitis gyvenanč'ų Lietuvos emigrantų tarpe tera tik paprastu socialdemokratiškos emigrantų organizacijos valdybos nariu ir jokios kariuomenes neturi.

2. Antra vertus, ką ponai fašistai vadina kariuomene ir ką kareiviais. Pavyzdžiui, savo raštuose Julius Jannonis darbininkus vadina taip pat kariuomene, prikergdamas dar žodį **darbo**, iš ko ir gaunasi **darbo kariuomene**. Be to, žmones, kurie kovoja prieš visokias priespaudas, pavergimus, terorus ir despotizmą, visų yra vadinami revoliuciniais laisves kareiviais ir kovodami bendromis jegomis savaime sudaro revoliucinę laisves kariuomenę. Jeigu į kariuomenes sąvoką, musų priešai įdeda tokį turinį—tai Vilniaus krašte tokios kariuomenes yra gan daug. Juk savaime suprantama, kad tie žmones, kurie Taurageje ir kitose vietose su ginklu rankoje ejo versti fašistinę diktaturą, buvo ne kas kitas, kaip revoliuciniai laisves kareiviai. Todel nera nieko stebetino, jeigu nepavykus jų garbingam žygiui, kruvinosios reakcijos vilnis didžiumą tų kareivių išmete už gimtines sienų ir, tarp ko kito, žymią daugumą atbloške į Vilniaus kraštą. A šku, kad Vilniaus krašte jie taip pat likosi ištikimais revoliuciniais laisves kareiviais, kurie pasiryžę grumtis už Lietuvos liaudies laisvę iki paskutinio kraujo lašo. Bet jeigu ponai fašistai ir dargi komunistai persispauzdinę provokatoriaus Vasaičio visai neatatinkančias tikrenybei žinias iš bulvarinio latvių laikraščio „Janakas Zinas" kleda apie kaž kokią militarinę emigrantų kariuomenę, prislegta žiauriausios drausmes,—tai tokios, išskiriant lenkų kariuomenes divizijas, ant kiek mums žinoma, Vilniaus krašte nera.

3. Politiniai emigrantai, kurie apsigyveno Lenkijos valdomoj teritorijoj, sunkių medžiagin ų aplinkybių spiriami negalejo apsigyventi vienoj vietoj ir ieškodami darbo, susiskirste į kelias grupes ir apsigyveno trijuose miestuose, esančiuose Vilniaus krašte, kur ir susiorganizavo į revoliucines emigrantų organizacijas. Viena iš tų grupių, gavusi darbo, apsigyveno fašistų taip reklamojamoj Lydoj. Kadangi emigrantų tarpe yra ir daugelis kareivių iš Lietuvos armijos, kurie neturedami už ką įsigyti civilių rubų vaikšto lietuviškų karių uniformoj,—tai kai kuriems Vilniaus „patriotams", važiavusiems pro Lydą ir juos išvydus grįžtant iš darbo, pasivaideno lietuviška kariuomene. O už vis labiausiai „patriotus" nustebino, kad jie girdejo tuos emigrantus **dainuojant lietuviškas liaudies dainas**. Mumis tas rel škinys be galo džiugina. Jeigu dar emigrantų krutinej, dirbančių sunkų darbą, skamba liaudies daina—ta tas yra geriausiu įrodymu, kad emigrantai visa siela liko ištikimi Lietuvos liaudžiai, ir, kad jų upas bei pasiryžimas liko revoliuciniu, jei juos ir sunkiai vargstančios ištremime lydį lietuviškos dainos aidai.

4. Tai štai ponai fašistai ir „patriotai", visos paslaptys apie „Plečkaičio kariuomenę". Jeigu kam dar ir to nepakanka—tai patartumem patiems nuvykti į Lydą ir įsitikinti.

5. **Išvados:** Ponai fašistai! Visiem gerai žinoma ir suprantama, kuriuo tikslu jus skleidžiate tuos melagingus gandus apie revoliucinę emigraciją, gyvenančią Vilniaus krašte. Juk jus, jei galetumet, tuos žmones gyvus suestumet. Bet deja, to padaryti negaledami stengiaties juos su purvais sumaišyti, kad tuomi susilpninti smarkų priešfašistinį liaudies judejimą, kuri galanda fašistinei Smetonos—Voldemaro—Daukanto—Plechavičiaus diktaturai mirties peilį. Tas jums nepavyks ir jus liaudies daugiau neapgausite. Mes budami laisvais raginame liaudį revoliucinių spaudos žodžiu, sukilti ginklu rankose ir išvaduoti kraštą iš tos žiaurios vergijos, kurią jus įvedete. Esame daugiau negu tikri, kad ta revoliucines kovos valanda nešanti laisves rytojų, visai netoli. O jai atejus, tam tikslui atsiekti musų gal ausiu įsitikinimu, pakaks ir tos kariuomenės, kuri stovi Kaune. Kauno įgulos kareivių durtuvai rastuomet tikruosius tevynes išdavikus ir liaud es budelius Smetonas, Plechavičius, Voldemaras, Daukantus ir kitus.

Taip, kad melo platintojus, įvairius provokatorius ir fašistus, kurie veltui savo melagingas kakarines laidote, mes prašytumem nurimti ir geriau pasirupinti mirties marškiniais.

Vilnius, 9—I—1928 m.

Gerbiamieji Redakcijos draugai!

Esu paprastas žmogus ir jokiais gudravimais nemoku rašyti. Bet rasau tai, ką jaučiu ir prasau ištaisius kalbą, patalpinti spaudoj mano laišką. Labai noriu, kad mano širdies balsą išgirstų visi, kurie kovoja prieš fašistus.

Visų pirma, tariu jums širdingą padekos žodį už tai, kad jus, kovodami pries fasištų jungą, leidžiat laikraštį „Pirmyn", kuris nušviečia tikrą Lietuvos padetį. As esu žmogus bepartyvis, bet negalejęs pakęsti tų fašištų žiaurumų, dalyvavau Taurages sukilime ir po to kai sukilimas nepavyko, turejau apleisti tevynę. Kontrabandininkų pedomis perejau rubežių į Vokietiją, kur jau gyvenu penktas menuo. Visą laiką leidau veltui, nes nežinojau, ar kas ką nors dirba, kad nuversti fašistinę diktaturą.

Bet gavęs iš netyčių laikraštį, tą vienintelį dabartiniais laikais mano pagodos draugą „Pirmyn", aš pasijutau visai naujai atgimęs. Pamačiau, kad ne vienas esu palikęs gimtąjį kraštelį, kad ir daugiaus draugų yra taip pat palikę savo namus, šeimynas ir bendrą musų žemelę. Mano jau augusio žmogaus krutinę apeme kažkoks jausmas, kad, rodos, tuojau eiti į musų nelaimingą Lietuvą ir sutr uškinti tą pasiutusį fašištų diktaturos jungą. Bet ir vel atejo mintis, jog vienas nieko nepadarysi prieš tuos kraugerius fašistus. Bet aš tikiu, kad ateis tas laikas, kuomet mes visi dar

drąsiau, kaip žengeme į Tauragę, žengsime prieš fašistų lizdą ir turesim juos išnaikinti ligi vieno.

Štai, kad ir aš girdžiu iš Lietuvos, kaip žmonės kalba. Girdi, ko jis ejo, palikdamas tokį gražų ukį, namus ir t.t. Bet ar as ejau kovot už ukį ar ką nors kitą. Ne! As ejau ir eisiu kovot už laisvą gimtinę, už demokratinę jos tvarką. Aš dabar sužinojęs, kad ir daugiau draugų dar dirba, kovosiu ir as toliau nejausdamas, kad pohkau namie 53 m. motutę, 12 m. broliuką ir dar tris jaunesnes susetes. Nors jie ir daug kenčia nuo fašistų, nors jie visaip kankinami ir pas juos dirbamos kas antradienis kratos su fašistu mokytojum Blažiu priešaky, bet as, kovodamas pries fašistinį jungą, nieko nesigailiu ir esu pasiryžęs padeti savo galvą. Bet vis tiek, mes visi kartu kovodami turesime tą jungą išnaikinti. Ir tuomet pasikalbesime su tas niekšais, kurie kankino,—juk ne mano vieno niekuo nekaltus namiš ius,—bet visus, kurie nenori buti fašistų pastumdeliais ir bernais.

Manau, kad tas laikas nebetoli, kada mes grįžę parodysim tiems šungalviams, kaip daryti kratas, kaip mušti ir naikinti nekaltus žmones. Todel drąsiai visi, draugai, kovokime nebijodami mirti už laisvę ir šviesesnį rytojų—tai visuomet iškovosime tą, prie ko esame pasirįžę.

O sužinojęs, draugai emigrantai, kad dauguma jusų yra Vilniuje, siunciu jums širdingiausius sveikinimus ir linkiu didžiausio pasisekimo jusų darbe.

Visi į kovos darbą.

Su draugiškais linkejimais, eržvilkietis.

J. Žičkus.

Ospr. 1. 30. 1928.

Lietuvos politinių emigrantų protestas.

Tautininkų viešpatavimas Nepriklausomos Lietuvos istorijoje paliks juodžiausią demę. 1919—20 metais, budami valdžioje, tautininkai išžude šimtus nekaltų žmonių. Dar ir šiandien neviena motyna Žemaitijoje randa savo sunaus kapą nužudyto budelio Plechavičiaus kruvinos ekspedicijos. Atmintini Lietuvos piliečiams ž aurus kankinimai ir sušaudymas socialdemokratų: daktaro Felikso Valiuko su žmona, Smolskio ir kitų. Slaptas masinis žudymas kareivių po vasario men. 1920 m. išprovokuoto Panemunes sukilimo, sušaudymas Rokiškio darbininkų ir daugybes kitų pavienių žudymai. Tautininkai visai teisingai užsipelne nuo Lietuvos liaudies budelių partijos pavadinimą.

1926 metais gruodžio 17 d. apgavimu ir Lietuvos piliečių kraujo kaina—tautininkai vel dasigriebe valdžios. Iš mįklinę žudymuose, jie su dar didesniu atsidavimu tęsia kruvinąjį darbą. Vos tik dasigriebę „sosto" gruodžio 24 d. Smetoniniai leitenantai užmuša Kaune keturius nekaltus žmones. Viešas ir slaptas žudymas, žiaurus kankinimai suimtųjų politinių visuomenes veikejų, mirties sprendimai, sprogdinimas kulturinių įstaigų („Varpo" spaustuve), provokacijos (Dr. Paujaujo byla ir nuteisimas sušaudyti) ir pagaliaus žiauriausiu budu išvestos iškantrybes liaudies sukilimo (Taurage, Alytui 1927 m. rugsejo men.) numalšinimas, —paverte Lietuvos kraštą į kruvinąjį kalejimą.

Mesdami smeižikams į akis paskelbtas apie drg. Plečkaitį ir emigrantų organizaciją žinias, mes pareiškiame, kad ne jums, mizerni apgav kai, išardyti musų vienybę ir nusilpninti revoliucinę kovotojų dvasią ir pasiryžimą. Kova bus tęsiama iki pergales. O tuomet galėsime pakalbėti ir del tų visų šmeižtų tikrumo.

Salin melas ir provokacijos!
Salin fašistine diktatura!
Te gyvuoja laisva demokratine laudies tvarkoma Lietuvos Respublika!

1928 m. Vasario 6 d. Vilnius.

Emigrantų susirinkimo vardu:

Paplauskas Juozas
Kedys Juozas
Kasparas Jonas
Bertulis Kristupas
Jankauskas Vladas
Kazlauskas Juozas
Vaitekaitis Jonas
Dudas Julius
Medickas Pranas.

Provokacija.

Pradžioje vasario men. Lietuvos spaudoje pasiroe de žvalgybos paduota žinia apie areštavimą Kauno Vasaičio Antano, kuris į Kauną nera Plečkaičią siųstas. Toliau minima, buvo pasiųstas į Kauna „dezertyras" Kazys Paulauskas. Į tokius niekus galimt butų nekreipti jokios domes; bet kadangi tame pažvalgybos pranešime minima areštas dar ir kitų asmenų, tai skaitom reikalimgu šį dalyką nušviesti.

Po emigrantų Rygos kongreso gyvenęs Latvijoje minetas Vasatis praše emig antų Komiteto pagelbetit jam pervažiuoti į Lenkiją. Pagelba buvo suteikta. Beatvykęs čion taip šlykščiai elgesi (girtuokliaudavo, pešdavosi), kad iš emigrantų organizacijos tarpo buvo išmestas. Atsižvelgiant į jo sunkią padetį emigr. Komitetas dave jam lesų grįžimui atgal į Latviją, kurlu dalį jis čion pat, Vilniuje, pragere. Su likusiais pinigais jis p. n. gruodžio menesy kokiu tai budu dasigavo į Rygą, kame ir gyveno visą laiką. Rygoje, „garbingam" Vikontui ir maksimalistui p. K. Borutai tarpininkaujant paskelbe sensacijas megs ančiam latvių laikrašty „Jaunakas Zinas", melagingas žinias apie gyvenančius Lenkijoje Lietuvos politinius emigrantus. Kai kurie Vasaičio pasielgimai Rygoje musų draugams buvo įtartini. Pavyzdžiui, jisai įsigeręs gyresi, kad turįs pasiulymą nuo Lietuvos politines policijos buti jos agentu. Rygos emigrantai nuo Vasaičio šalinosi. Sausio 5 d. aš parašiau į Latvijos sociald. laikraštį „Socialdemokrats" atvirą laišką del šmeižtų prieš Liet. polit. emigrantus, kur, tarp kitko, pasakyta buvo ir apie Vasaičio buvusio slykštų elgimosi. Vadinasi, *nuo Vasaičio buvo atsirubežiuota, kaip nuo įtartino žmogaus.* Ar po to gali buti kokia kalba apie siuntimą jo į Lietuvą svarbiems dalykams atlikti? Žinoma, ne! Rygos grupes polit. emigrantai pasakoja, kad pas Vasaitį apie sausio 15 – 20 d. matesi pinigų ir du nauji revolveriai. Iš kur tas? Turint šitą visą omeny reikalinga štai kas pasakyti. Silpnavalį, girtuoklį Vasaitį žvalgyba padare savo agentu, suruoše jam kelionę iš Rygos į Kauną. Kame suloše Vasaičio areštavimo komedija ir veliau, kaip žvalgyba raso, „sąryšy su tuo areštu buvo suimti Kauno m. gyventojai Bronius Kazlauskas ir Antanas Klimukas, kurie buvo prisideję prie sukilelių organizac jos". Aišku, turint savo naguose žvalgyba lieps Vasaičiui liudyti prieš visus tuos, kurie fašistams nepatinka. Remiantis, gi savo agento provokacinemis žiniomis gales žudyti. Štai yra pavyzdys, kaip žvalgyba už pinigus ir degtinę padaro provokatorių ir sufabrikuotomis žiniomis remiantis šaudo žmones. Lyginai yra žvalgybos pramanyta žinia (matomai su kokiu nors tikslu irgi) apie pasiuntimą į Kauną Kazio Paulausko.

Juozas Paplauskas.

2. Laiškai iš Vakarų Lietuvos.

1.

Dar pavasario nematyti, o mus jau aplanke trys lenkiškos lakštutes—du spaudos atstovai ir vienas lenkų užsienių reikalų ministerijos valdininkas. Pastarasis — grovas Tarnovskis atveže ponui „dialektikos čempionui" Voldemarui gromatą, kviečiančią pasitarti del Ženevoj priimtos rezoliucijos vykdymo. Penkias dienas kalbejo ir galvojo Voldemaras, ir jo dabar jau gerokai kunu pariebeję, bet protu suliesėję ministereliai, kol suraše „tinkamą" atsakymą. Atvirai pasakyti, kad nori unijos su lenkais Voldemaras alias „dialektikos čempionas" negalejo. Nuvažiuoti į Varšuvą lengva, bet jei iš ten reiketų vykti į savo 25,000 dolerių vilą, ties Paryžiumi — sudie lietuviškas pyragas ir alutis. Atsisakyti nuo derybų su lenkais taip pat baisu. Spirs Tautų Sąjunga į pasturgalį ir vel atsidursi savo „palociuj" Prancuzijoj. Ten į premjerius tikrai neišrinks, o į „dvornikus" paciam nepatogu eiti. Dar gali kas naktį šonkaulius paskaičiuoti. Visiem juk žinoma, kad musų dialektikos čempiono išvaizda labai nesimpatinga ir nekulturinga. Tat ponas Voldemaras, nesitikedamas daug gerybių iš savo brangios vilos Paryžiui, kartu su ponų Tvardausku pasikare ore ir laukia „sudnos" dienos. Minkštablauzdžiai tautininkai tuo tarpu nesigaili jam ragaisio ir giros, o kanauninkas Tumas su profesorium Kemešiu teikia „blogaslavienstvų", tai šių dienų Lietuvos gerojus kantriai laukia, kas jį išvaduos iš dialektikos čempionato, į kurį jį įstume Berlyno Friedrichstrasse palaižęs ir negudriai vokiečių politikus plagijuojęs dabartinis „Lietuvos Aido" redaktorius, ir tautininkų gramafonas Gustainiukas.

Apie tai, kaip ponas Gustainis tapo „Lietuvos Aido" redaktorius, kaip Matas Šalčius pasidare jo pažas ir kaip buvęs Lietuvos radaktorius pataike į Kauno bedarbių skaicių — pažymesiu veliau. Dabar is eiles aprašysiu, kas nauja girdeti musų kariuomenej ir jos vadovybej, kuria prie kiekvienos progos dangstosi dabartine Lietuvos fašistine vyriausybe. Po gruodžio 17 dienos smurto, atrode, kad narsūs musų karžygiai leitenantai ir kaikurie jų remejai iš vyresniųjų karininkų tarpo, amžinai susigiedojo ir sutartinai traukš savo giesmelę toliau Praktika parode visiškai ką kita. Išmintingesni karininkai greit atsipeikejo ir nors tylomis, bet vis delto pasmarke smurtininkus. Tarp smurtininkų taip pat neilgai truko vienybe. Prasidejo intrigos ir inkriminavimai. Kariuomenes vadas generolas Zukauskas, pasiremdamas savo ilgų metų prietelyste su Smetona ir jo žmona, sumane kariuomenes virsunes pertvarkyti savaimingai. Voldemaro globojami Daukantas ir Plechavičius, sužinoję Žukausko planus pavarė akciją ir Žukauskas stačia galva nuriedejo prarajon. Nepagelbejo lietuviško Rasputino kunigo Tamošaicio ir ponios Smetonienes protekcija.

Generalinio štabo pulkininkas Skorupskis ir jo sebrai, gruodžio 17 dienos didvyriai, politiką bevarydami, nepastebejo, kad vejai jau pučia ne iš ponios Smetonienes, bet popiežiaus palaimintos Voldemarienės puses, susigriebe per velai. Puola nabageliai ir sian ir ten, bet, deja, durys visur uždarytos. Netekęs proto, o gal ir visos galvos, Skorupskis įsiveržia į Daukanto kabinetą ir pradeda su generalkos viršininku boksuotis, panašiai kaip Šarkejus su Dempseju, tik be pirštinių. Nuo to bokso sukaista visa generalka ir tuo metu ten patekęs vieno laikraščio reporteris vos išbego gyvas. Jam paklausus, kas bus paskirtas generolo Žukausko vieton ir parodžius Daukanto rezoliuciją, kad jį vakuoja, Plechavičius Daukanto rezoliuciją pakorė ant karto, o korespondentą išmetė pro duris.

Generalkos skandalas pavyko likviduoti, bet visuomenes ir kariumenes nerimas kyla. Karininkai, kaip svaidinys, metomi iš vienos vietos į kitą, atleidžiami atsargan, grąžinami iš atsargas, žeminami, aukštinami, vienu žodžiu, musų kariuomene pasidare tikras Babylono bokštas, o, lietuviškai sakant, kabakas, kuriame visi, vieni kitiems žandus skaldo.

Reiketų buti didžiausiu optimistu, kad tiketi, jog prie tokios tvarkos „dialektikos čempionas" galetų greit atsipalaidoti nuo kabančio ore Tvardausko ir stabilizuoti savo padetį. Ypač, kad pono Voldemaro padetis po atsilankymo Berlyne dar pablogejo. Vokiečiams Voldemaras dave viską, ką turejo ir ko neturėjo. Stresemanas paeme tiek, kiek jam reikėjo ir užtat dave Lietuvai popierio gabalą — arbitražo sutartį, kuri prie dabartinių politinių konjunkturų reiškia nedaugiau, kaip du į kruvą sudeti nuliai. Tai yra tik pro forma aktas. Musų gi „dialektikos čempionas" patenkino visus vokiečių reikalavimus del Klaipedos, kur ligšiol buvo vedama nevykusi lietuvių, o gal net kvaila akcija. Prekybos reikalai su vokiečiais pasilieką senoj vietoj, t. y., ne žingsnio pirmyn. Tiesa, Voldemarą Berlyne vaišino Hindenburgas, Marksas ir Stresemanas, bet tomis vaišemis pasisotino tik Voldemaras ir jo palydovai su žmonomis. Jei tai buvo, kaip rašo miręs „Lietuvis", Voldemaro oficialus vizitas, tai kyla klausimas, kodel ne vienas vokiečių ministerių kabineto narys nesutiko pono Voldemaro stoty ir jo nepalydejo. Ženovoj prakišo ponas Voldemaras, biauriai prakišo ir Berlyne, bet musų tautininkai ir jų dvasios vadovas kunigas Mironas ir kiti, visa burna bliauna apie kažkokius didelius Voldemaro laimejimus. Ar tai tik nebus liepto galas?

Turime tam ir reikšmingų simbolių. Prie kelių vyriausybių ejęs oficialinis organas „Lietuva" ir tautininkų partijos organas „Lietuvis"—netiketai miršta ir jų vietoj pasilieka tik „Lietuvos Aidas". Negaila mirusiųjų laikraščių, nes jie musų liaudžiai nieko nedave. Bet reikšminga, kad vietoj pavadinimų „Lietuva" ir „Lietuvis" pasirinktas aidas, kurs gali buti piktas pranašas, kad iš viso musų nepriklausomo gyvenimo, kurio 10-tines sukaktuves netrukus ruošiames švęsti, liks taip pat vienas aidas. Čia reiketų rimtai susirupinti ir glaudžiau suglausti Lietuvos demokratijos eiles kovon už demokratiją prieš meginančius badyti visą pasaulį pono „dialektikos čempiono" ragus.

Ryšy su tais pastaraisiais įvykiais, kauniškiai kalbą, kad buvusi „Lietuvos" redakcija padaugino bedarbių skaičių, nes „Lietuvos Aido" redakcijon bus verbuojami tik gryni tautininkai ir kaikurie „tautininkiškoms" idejoms ištikimi „Eltos" bendradarbiai. O kiti sako, kad „Lietuva" ir „Lietuvis" pasikelte į „Lietuvos Aidą" Smetonoj, kurs bus girdimas tik Versaly ir kituos restoranuos trukšmą keliantiems ir žmonių pakausius daužantiems „Neo Lituania" korporantams studentams. Ar tas aidas pades ponui Voldemarui po Lietuvą aideti, parodys ateitis. Iš pirmojo labai pilko Smetonos „Lietuvos Aido" nematyti, kad jis galetų eiti vilniškio „Lietuvos Aido" pedomis. Kanauninkas Tumas, Gustainis, M. Šalčius ir keli nesusitupeję korporantai studentai neatgaivins to, kas buvo Vilniuj. Su fašistais neis anų laikų „Lietuvos Aido" bendradarbiai ir mes čia tik galime palinketi jam greitos „smerties". O jei jis nemirs, tai neprisidengiant svetimomis plunksnomis „pakarniai" skelbti Voldemaro ir kitų fašistų valią. Lietuvos visuomenei su fašistų chuliganų aidais nepakeliui.

Katalikas Nepolitikas.

Kaunas 1927 m. vasario mėn. 2 d.

2.

Siunčiu žiupsnelį politinių ir kitokių naujienų. Pirmon galvon reikia pažymeti, kad jau pradeda griut po gruodžio 17 d. smurto sudarytas fašistų kabinetas Skubiai iš vyriausybes pabego teisingumo ministeris, auksaburnis „baronas" Šilingas. Ruošiasi begti Smetonos švogeris finansų ministeris Tubelis, kontroleris „darbo pederantas" Milčius, ir dar keli kiti. Tik dar nenori judintis iš savo vietos Voldemaras, Aleksa ir Musteikis. Tačiau ir jų padetis yra gana pavajinga. Nesugriaunama Augustino valia pradeda irti ir tam nereikia stebetis. Karininkų demoralizacija, nepasisekimai Ženevoj ir Berlyne, krašto gyventojų atsparumas prieš fašistus ir daug kitų reiškinių – yra mirties dalgis, kurs anksčiau, ar veliau nukirs durną fašistų kabineto galvą ir grąžins mums demokratiją, kurios visi išsiilgę laukia.

Žinoma, prieš mirdamas, fašistų kabinetas dar gerokai prismardys Lietuvos padangese, gal dar ne vienam teks pasrebti Varnių ir kitų vietų barščių, bet, turint vilties, kad tas „smradas" tures išnykti, galima pakenteti, tik kenčiant, reikia varyti griežtą kampaniją pries fašistus. Dabar pasireiškiant Lietuvoj opozicinių partijų Centrų kuno ir proto anemijai, yra geras atatas fašistų rankose kovoj prieš demokratiją. Tačiau visos tautos atsparumas prieš fašizmą teikia vilties, kad Lietuvos sukiaulinti fašistams nepavyks, ir tai biauriai hidrai bus nulaužtas sprandas.

Prie pastarųjų dienų Lietuvos sensacingų naujienų galima priskirti su visu smarkumu vedama gimnazistų medžioklę. Po vienerių metų valdymo atsimine Lietuvos fašistai, kad dar esama labai pavojingų smurto vyriausybei vaikų, ir dui juos gaudyti. Ukmerges gimnazijoj sueme ir į kalejimą padejo net 10 strošnų komunistų, kurie net kalejimo koplyčioj per pamaldas giedoję internacionalą. „Nabašninkas" „Lietuvis", kaip maž s vaikas, džiaugesi sau lelę suradęs. Tačiau neilgai teko džiaugtis. Pasirode, kad pas tuos baisiuosius komunistus vaikus vietoj Markso, Kautskio, Lenino rastų, rasta nekalčiausio turinio eilių posmai ir keli tuzinai meiles laiškų. O koplyčioj, kaip pats kalejimo kapelionas viešai paskelbe, nebuvo giedamas internacionalas, bet tik girdejosi labai įtartinas juokas. Iš kalejimo gimnazistus paleido, bet kartu pavare juos ir dar kelius mokytojus iš gimnazijos. Panašios priemones pries mokinius ir mokytojus vartojamos ir kitose Lietuvos vietose. Gimnazistų medžiokle varoma paskubintu tempu. Žmones kalba, kad tokiai padečiai esant, gimnazijos ir kitos mokyklos liks be aukletinių. Tautininkams fašistinių vaikų fabriko dar neįsteigus, nebus kuo užpildyti tuščių mokyklų suolų.

Beda su gimnazistais, bet dar didesne beda esanti su klierikais. Tie taip pat pagedę. Atostogų metu kurstą savo tevelius ir močiutes prie revoliucijos. Tris dienas pralotas Maironis-Mačiulis, Gustainiui aiškino, kad jo aukletiniai apie revoliuciją nieko neišmaną, tik maldas kalbą prie Dievo ir šventųjų. Gustainio neįtikino Jis pareikalavo, kad nerimui pasalinti visi klierikai butų iškastruoti.

Komunistinis pavojus dabar įžiurimas visur, kur tik susiburia du, ar trys gyvesni žmones. Įtariamieji suimami slaptai ir laikomi be teismo kalėjimuose metus ir daugiau.

Baisus Lietuvos fašistams vaikų komunizmas, bet dar baisesnis politinis emigrantas Jeronimas Plečkaitis. Piliečių apsaugos departamento direktorius Staskevičius „Lietuvos Žinių" atstovams pareiškė, kad Plečkaitis tarnavęs žvalgyboj, emęs pinigus ir dokumentai esą, bet jų parodyti negalima, nes del jų gali kilti nuomonių skirtumas. Juos galima busią tik teismui parodyti. Reikia tikėtis, kad tada *nuomonių skirtumo jau nebebus*. Keistai skamba tas direktoriaus pareiškimas del nuomonių skirtumo, kurį gal tegales dabar paaiškinti pats Plečkaitis. Tada sužinosime, kur šuo yra palaidotas ir kuo pasiremdami spekuliuoja musų fašistai del Plečkaičio ir kitų politinių emigrantų.

Visus persekiodami ir šmeiždami, nepamiršta fašistai ir savo kišeninių reikalų. Į jungiamą su Lietuvos valstybine spaustuve, Švyturio bendrovę, susimete visi tautininkų šulai. Tos bendroves svarbiausi akcininkai yra dekanas Mironas, kun. Tamosaitis, Voldemaras ir kiti tautininkiški dedes. „Lietuvą" ir „Lietuvį" palaidojus, atsitiko du maži kurjozai. Kad Švyturio bendroves bizniui nepakenkus, Gustainio, Šalčiaus, Cesevičiaus ir dar septynių kitų vyrų redaguojamas, Voldemaro kontroliuojamas „Lietuvos Aidas", renkamas Švytury, o spauzdinamas valstybinej spaustuvej. Dideliam redaktorių skaičiui paslepti jų pasitarimai šaukiami ne laikraščio redakcijos bute, bet spaustuves užpakaliniam kambary. Bijo, kad žmones nesužinotų, kiek redaktorių, be pagrindines algos, dar gauna po vieną litą už eilutę.

Pastaruoju laiku tautininkai nutare sufašistinti ir Lietuvos miškus. Visi Lietuvos girininkai ir eiguliai raginami organizuoti tautininkų burius giriose ir miškuose. Girininkai tuo yra labai pasipiktinę, bet varu verčiami fašistina miskus. Gal netrukus pradesim fašistinti kiaules, žąsis, antis ir kitus gyvulius.

Savo žinias tuo tarpu baigsiu gautu iš Amerikos Jungtinių valstybių laišku. Jis rodo, kaip amerikiečiai lietuviai žiuri į dabartinį fašistų šeimyninkavimą Lietuvoj. Mano draugas nuosaikus tautininkas rašo: „Tiesa, dabar nelabai ten (Lietuvon) traukia, nes žinias gaunam labai keistas ir tas mus stebina. Atsimeni, ką mes, amerikiečiai lietuviai, darėm, kaip troškom, kad Lietuva butų laisva ir nepriklausoma. Ar neužsivylimas! Kartu ir šlykštu, kaip dabar girdžiu, kas ten darosi. Nei prie rusų tokių „fonių" (keistenybių) nesidarė. Neįsivaizdini, koks upas yra pas amerikiečius. 99 proc. yra nusistatę prieš dabartinę valdžią ir jokia misija jos naudai dabartiniu laiku butų neįmanoma. Tiesa „Vienybe", „Amerikos Lietuvis" ir „Dirva" užtaria dabartinę valdžią, bet žinai, kiek tie lokaliniai laikraštukai turi įtakos, ypač, kad jau kai kurie jų vieną koją laiko grabe, o kita koja baigia nutirpti. Į patriotines prakalbas, parengimus žmones neina. Sunku juos pritraukti. Neigiamai atsiliepia ir į jaunimą, kuris vis labiau tolsta nuo lietuvystes. Jei ir toliau taip dalykai eis, kaip dabar, tai Amerikos lietuviai nuo Lietuvos visai atšals ir pamoję ranka dar smarkiau gers „munšainelę" (samogonka) ir anglikones"...

P. P.

Kaunas, 1928—II—5.

3.

Karininkus sortiruoja.

Tuojaus po gruodžio perversmo daugelis pažangių karininkų buvo išmesta iš kariuomenes. Visose dalyse susidare karininkų tautininkų „jačeikos", kurių uždavinys yra: ginti iki paskutiniųjų fašistų valdžią, saugoti, kad kariuomenej nesusidarytų antifašistinio gaivalo ir ypatingai dabotì, kad karininkų tarpe neatsirastų „neištikimų". Nors į tas „jačeikas" įeina daugumoj jauni karininkai, bet prieš jas dreba visi aukštų užimamų vietų ir laipsnių karininkai. Nes vieno jų žodžio pakanka, kad gavęs „neištikimo" vardą karininkas butų pažemintas vietoj, nukeltas į kokį užkampį ar visai išmestą iš kariuomenės.

Toks sartiravimas, karininkų tarpe besitęsia jau

antri metai. Sartiravimo smarkumas supuola su krašto politiniais įvykiais. Po gruodžio perversmo antroji vilnis ejo Pajaujo bylos metu; paskui Taurages įvykių ir, pagaliau, nelaimingųjų „partijų puolimo" (pabaigoj lapkričio) metu. Pastaruoju metu tautininkų „jačeikų" rykšte paslene ir karininkus krikščionių.

Bespalviai karininkai — demoralizuoti, terorizuoti. Geri, drausmingi, bet visiškai apolitiniai karininkai yra verčiami drebeti prieš „jačeikų" rustybę arba del materialinio išrokavimo—pataikauti.

Valymas 2 artilerijos pulke.

Kaipo valymo pavyzdį, nurodysiu į 2 artil. pulką Kedainių. Gruodžio įvykių metų 2 art. pulkas buvo išjudintas ginti demokratinę vyriausybę. Tam vadovavo pulkininkas Jakaitis. Bet Kauno dalių nerangumas ir to paties 2 art. pulko karininkų neveiklumas sąjudį numalšino.

Pirmoji auka, žinoma, buvo pulk. Jakaitis. Pa skui prasidejo tardymai. Baterijos vadą vyr. leit Rupšį išrove iš rikiuotes ir nukele į Alytų, padarydami nekaltu ukio vedeju. Daug nelaukus, vyr. leit. Paliukas buvo išestas ir priverstas emigruoti į Argentiną. Po to viskas kaip ir nurimo.

Tik štai, pereitų metų pabaigoj, paskutinemis sausio dienomis, į Kedainius atvažiuoja štabo viršininkas Plechavičius, surenka karininkus, netikėtai iššaukia baterijos vadą vyr. leit. Šimoliuną ir vyr. leit. Niamonį ir sako: „Tamstos turit paduot prašymą, kad išeinat iš kariuomenės. Jei ne, tai busit atleisti, kaip prasikaltę drausmes budu". Ir išvažiuoja. Kaip, kas, kodel? —Visi trauko pečiais—nežino. Vienas yra žinoma kad tai padare Kedainių pulko „jačeika", į kurią, be kitako, į eina kapit. Karosa ir vyr. leit. Dregunas.

Abu išvejamieji karininkai yra visai nepolitikuoją, bet geri, drausmingi karininkai. Visa jų kalte yra ta, kad nesidejo į „jačeiką" ir tuo budu užsipelne „neištikimųjų" vardą. Tenka pabrežti, kad vyr. leit. Simoliunas prieš tai ilgą laiką gulejo karo ligoninej Kaune ir del pasireiškusios džiovos reikalingas ilgo gydymo. Jis praše pašalpos gydytis, paraše net prasymą, kad jam raštu patiektų kaltinimus. Bet iš to niekas neišejo — vis tiek algos jau nebegauna ir diena dienon pasirengęs apleisti pulką.

Abu karininkai vedę ir neturi jokių pragyvenimo šaltinių.

Ir generolas Žukauskas jau nebe kariuomenej.

Oficialiai paskelbta, kad gen. Žukauskas išejo iš kariumenes pats to noredamas — neva del pairusios sveikatos. O Smetona net atsidekojimo raštą paraše, kurlame išgarbina visus gen. Žukausko nuopelnus. Viskas labai gražiai. Bet tik del svieto akių.

Iš tikrųjų gi gen. Žukauską paprašė išeiti iš kariuomenes, kaip ir daugelį kitų karininkų. Tai faktas. Tik nėra žinomos visos smulkmenos. Bet viena yra aišku: jau „koalicijos puolimo" laikais gen. Žukauskas buvo nusistatęs netaikinti griežtų represijų Petruičio kompanijai. Kai Voldemaro kompanija norejo net teismą sudaryti ir visu smarkumu nubausti, tai gen. Žukauskas pasipriešino ir pasake: „Tai tuomet po kelių savaičių ir mane sušaudysit!"

Veliau Kauno įgulos „jačeika", kurios didžiausia galva vis delto yra aviacijos basiburukas vyr. leit. Mačiuika, gavo žinių, kad pas gen. Žukauską renkasi atskiri karininkai ir kad tenai bręstą naujas sąmokslas. To ir užteko, kad gen. Žukauskas garbingai apleistų kariuomenes eiles".

Naujas Kauno komendantas

Daugiau kaip metus komendantu isbuvo pulk. Skučas — didelis veidmainys ir nedorelis, kuris savo laiku buvo klusnus liaudininkams, bet, stojus „naujai gadynei", pasidare dar klusnesniu fašistams. Tai buvo politines policijos dešine ranka, kuri negailestingai treme, blaske, smauge ir socialdemokratus ir liaudininkus ir visus pažangesnius žmones Gen. Žukauskui susikivirčijus su vyriausiąja Lietuvos tautininkų „jačeika", pasidare nebepatikimu ir nesenai pastatytas įgulos viršininku pulk. Urbonas. Geresnio žmogaus jo vieton nerado, kaip tik tą veidmainį pulk. Skučą, kuris neturi karlško pritvrimo ir iš viso yra nepopuliarus karininkų tarpe. Ilgai ieškojo žmogaus komendanto vietai. Pagaliau surado — maj. Saladžių.

Musolinukas gime.

Visiems žinoma, kad aviacijos bašiburukas vyr. leit. Mačiuika yra pats didžiausias Kauno „jačeikos" galva ir iš viso galingiausias fašistų apaštalas. Bedievindamas fašizmą, jis savo naujai gimusį sūnų pakrikštijo fašistų karaliaus Musolini vardu „Benito". Jis pats ir jo sebrai naujagimi kitaip nevadina, kaip tik „Musolinuku".

Kaip su referendumu?

Nesenai Voldemaras paskelbe, kad referendumo žiemą nebusią, nes tam trukdą salčiai (lygiai taip pat pasake ir Stalinas del nukelimo rinkimų į Sovietus termino iki pavasario). Dabar eina gandai, kad vasario 16 d. konstitucija busianti pakeista dekreto keliu ir po to paskelbti rinkimai į Seimą nauja fašistine tvarka. Kalba, kad kaikurie tautininkai dar neatsisako ir nuo šiokio tokio balsavimo. Net pats Smetona esąs tokios nuomones. Bet visiems žinoma, kad musų „Tautos Vadas" svajote daug svajoja, kartais net verkslena, o daryti daro taip, kaip nori jo kazokiška žmona ir čempionas Voldemaras.

Karininkas Antifašistas.

Kaunas 2928—II—3.

3. Fašistinėj Lietuvoj.

Kas nenori buti žvalgybininku—tą muša.

Pasvalys. Naktį iš 26 į 27 d. gruodžio men. 1927 m., pamineti metinem sukaktuvėm nuo pirmųjų fašistinės „eros" aukų kritimo, Biržuose, Pasvaly ir apylinkese buvo, iškeltos komunistų veliavos, perrištos juodais kaspinais. •Prie kai kurių vėliavų buvo prikabinti fašistų sušaudytojo Poželos atvaizdai. Be to, buvo primetyta ir komunistinių atsišaukimų

Tai išjudino „garbingą" šuniško užsiemimo žvalgybą. Gruodžio men. 31 d. pas Pasvalio miestelio gyventoją Kasčiuną A. Biržų aps. politines policijos viršininkas Vaišnora, su Pasvalio nuovados viršininku ir keleta policininkų dare kratą. Nieko priešvalstybiško, žinoma, nerado. Tą pačią dieną, 16 valandą, liepe Kasčiunui ateiti į nuovadą. Nuovadoj verte jį stoti į žvalgybą arba bent duoti pasižadejimą, kad jis paskui įstos, bet Kasčiunas griežtai atsisakė. Tuomet Vaišno-

ra pradejo Kasčiuną musti. Iš pradžių muše su kumštimi ir rašalą geriamu presu per galvą, o paskui su šautuvo buože per soną, bet tuo priverst jį įstoti į žvalgybą Vaišnorai ir nuovados viršininkui nepavyko.

Prieš Kasčiunui atvykstant į nuovadą, tas pats žvalgybininkas Va šnora, nuovadoj smarkiai sumuše Pasvalio gyventoją Lemkentą. Pas jį taip pat buvo krata, tik irgi nieko nerasta. Pas abu minetus piliecius ieškota raudonos veliavų medžiagos. Apsivylę del nepavykusio žygi , — paleido į darbą kamščius ir šautuvų buožes. Ir kodel nepaleisti, jei dabar žvalgybininkai turi didžiausią laisvę Lietuvoj? Jie teismų nebijo.

Ar jau tai) žemai žmogaus verte Lietuvoj kritus, kad kiekvienas parsiduodantis gali ramiausiai zmogų musti ir niekinti?

Dagilelis.

Pasvalys, 30—I 1928 m.

Po priedanga patriotizmo.

(Medžiaga istorijai).

(Tęsinys žiur. „Pirmyn" № 2 (9).

5. Taurages sukilelių žudynes.

Vizenbergeris.

Vezenbergerį, už dalyvavimą Taurages sukilime, pasmerke sušaudyti. Jis padave prašymą palikti jam gyvybę. Smetona prasymą a mete.

Nakties apie 12 val. išveže drg. Vizenbergergerį trys šauliai į Jurbarko girias. Sustojo Kaupokų kaime. Nakties 2 val. leido Vizenbergeriui pasimatyti su savo tevu. Apsikabino tevas su sunumi Bučiavosi atsisveikindami paskutinį kartą, nes daugiau j u nesimatys. Sunus apalpo ir susmuko ties tevo kojų. Tevas ašaromis apsipylęs, peržegnojo savo vaiką. Budeliai liepe tevui atsitraukti. Tevas nepaleido sunaus. Šautuvo buožes smugiu, tevą apsvaigino. Su ų įstume į autą. 6 nugirdyti karelviai įsedo su juo kartu ir nuveže į miską. Tai buvo apie 3 val. nakties.

Pastatytas ties duobę drg. Vizenbergeris prase leisti jam pasimelsti ir pasakyti kelius žodžius. Leido. Nelaimingasis draugas pasimeldęs, praše, kad pries mirtį jį greit žudytų, kad nekankintų. Dar prase, kad praneštų tevams, kur jo lavonas palaidotas. Budeliai atsake, kad jo prašymas bus išpildytas.

Trimis kulkomis į galvą nuvare drg. Vizenbergį į kapą. Prižada išpilde — ilgai nekankino. Bet tevams nepranešė, kur sunaus lavoną pakase. Priesingai, kad tevai savo sunaus kapo nerastų — eglaitemis apsodino.

Milkeraitis.

Milkeraitį, už dalyvavimą Taurages sukilime, pasmerke susaudyti. Jo prašymą palikti gyvybę, Smetona taip pat atmete.

Nakties metų, apie 3 val. kareiviai atveže drg. Milkeraitį į Pažeriunų kaimą, ant Ežerunos upes kranto, ir sušaude. Iškasus duobę vos iki kelių, prisipilde vandens. Vieta: pats įkrantis, pelke, šaltiniai. Milkeraitis buvo basas. be kepures ir beveik be drabužių. Taip, pusiau nuogą ir įmete į duobę

Naktį tevui prisisapnavo sunus ir praše jį aprengti. Tevas paeme porą vyrų, suieškojo sunaus kapą, atkase lavoną, aprenge jį ir vel užkase. Paskui tevas praše Taurages komendanto, kad leistų sunaus lavoną parsivežti ir paladoti kapinese. Komendantas neleido. Tevas vel praše leisti bent kryžių ant sunaus kapo pastatyti. Komendan as taip pat neleido.

Tevas norejo sunaus kuną slaptai iškasti. Vietos šauliai, sužinoję saugojo. Kuomet vieną kartą tevas nakties metu megino sunaus lavoną išsikast, šauliai pastebejo ir eme į jį šaudyti. Tevas buvo priverstas pabegti.

Pažerunų kaimas užprotestavo pries šaudymus jų laukuose ir pasake, kad jie savo laukuose nenori tureti šitokių paminklų.

Nuskandino 16 metų vaiką.

Vainute, sueme vienos našles (pavardes nepamena) 16 metų vaiką. Jį smarkiai sumuše; ypač smarkiai sudauže galvą. Du policininku nusivede jį už miesto, ties prudu, ir įsake jam per tą prudą plaukti. Jeigu neplauks, grąsino nušauti. Vaikas plaukęs, bet nuo sumušimo buvęs silpnas, todel, jegų netekęs, prigere.

(Šia žinią pasakoja asmuo, girdejęs iš kitų).

Krata pas Juozą Čapą.

Lapkričio men. 8 dieną į Tusčių kaimą (Taurages valsč.) pas ukininką Čapą Juozą atvažiavo iš Taurages 10 policininkų su nuovados viršininku. Juos vede Pagramancio girininkas ir šaulių burio vadas, garsus toj apylinkej budelis Gaidelis Policija apsupo namus. Nuovados viršininkas ir girininkas Gaidelis įeję į butą, suklupde ant kelių Čapą ir jo šeimyną ir įreme į šeimininko krutinę revolverius, reikalaudami pasakyti, ar buvo pas juos Sirvidas ir Butkus. (Čapas yra Sirvido dede. Sirvidas ir Butkus kalinami už dalyvavimą Taurages sukilime).

Policija priverte Čapą pasižadeti, kad jei jis pamatytų Sirvidą arba Butkų, tuoj praneštų policijai.

Pasakoja, kad plačiai žinomas Pagramancio klebonas Latvys, paskelbe bažnyčioj per pamokslą, kad jis sumokesiąs 1200 litų kiekvienam, kas Sirvidą arba Butkų sugautų ir pristatytų jam arba policijai.

(Sirvidas ir Butkus — nežiurint Dievo tarno karšto noro—nei i jo, nei policijos nagus nepakliuvo.

(Red.).

Ukmerges moksleivių terorizavimas.

Sausio m. 9 d. Ukmergeje suimta 11 vietines gimnazijos mokinių. Du iš suimtųjų jau paliuosuoti, bet likusieji 9 sedi. Prieš menesį suimtas tos pačios gimnazijos VIII kl. mokinys Tricius is Deltuvos ir istremtas visam karo stoviui į Varnius. Prieš tai, kiek tenka patirti, suimti ir Kaišedoryse 7 mokiniai. Tuo budu matosi, kad jau ir gimnazijas užpuole fašištinis amaras. Musų fašistai, nespeję dar kol kas Italijos fasistinio diktatoriaus Musolini pavyzdžiu apvilkti visą besimokinantį jaunimą žaliais marškiniais, griebiasi kitų priemonių fašistų gaminimui. Gabesnius mokinius terorizuoja, kad kitus išgazdinti ir padaryti sau ištikimais.

Suimtieji moksleiviai daugiausia VIII kl., kaip Gaužys, Šarmaitis, Bergas, Dikčius ir kiti. Pas suimtuosius nieko nerasta. Tik pas 18 m. amžiaus Šarmaitį rastas jo dienynas, o pas Gaužį du laiškai iš Kanados. Ta visa medžiaga fasistų žvalgybai pasirode tokia baisi, kad visi mokiniai apšaukti komunistais. Kaipgi, jei jau mokiniai veda dienynus ir susirasineja su Kanada—tai žvalgybos manymu—turbut jie komunistai. Nes Lietuvoj dabar tegalima tik apie diktatorius galvoti ir į jų dudą pusti.

Mokinių tarpe vaikščioja kalbos, kad šitie suemimai, tai paties g mnazijos direktoriaus Ambroziejaus darbas. Prie jo turejęs prisideti ir gimnastikos mokytojas Pranculis, dabar paskirtas Šiaulių apskrities vir-

sininku. Visiems Ukmergej nepaslaptis, kad abu minetieji ponai susineša su vietine žvalgyba.

Šitok e barbariški dalykai, kuomet su *pedagogų ir auklėtojų* žinia bei pritarimu suimami mokiniai, XX am. yra galimi tik sventoj fašistinej Lietuvoj. Carinej Rusijoj, gimnazijų direktoriai ir pedagogai daugiausiai ką padarydavo, tai pagautą mokinį pavarydavo is gimnazijos ir tai už visai įrodytą dalyką. O čionai nieko nekaltus mokinius dar vaikus, be jokių pras žengimų atitraukia nuo mokslo, tąso po kalėjimus, Varnus, po žvalgybą. Ir visa tai daro su pedagogų žinia. Nors antra vertus, kuo skiriasi siandien musų mokyklos nuo kalėjimų, o daugelis pedagogų nuo žvalgybininkų ir šnipų. Veik niekuo. Nes padoresnieji pedagog i atleidžiami be jokių prasižengimų. Sąryši su areštuotais Ukmerges mokiniais, atleisti iš tos gimnazijos ir trys geresni pedagogai.

Ar ilgai mums dar tą fašistinį jungą reikes vilkti ir drebeti prieš kiekvieną niekšą? Turbut jie taip siunta nujausdami savo galą. *Mokytojas.*

Ukmergė, 30. I. 1928 m.

Masiniai areštai ir žiaurus teroras Tauragnų apylinkėj.

Š. m. vasario 2 d., Tauragnuose žvalgyba sueme S.-d. darbuotoją drg. A. Papirtį. Užklupę jį fašistai iš netyčių atstatė brauningus ir suriko: „Rankas aukštyn". Tuoj apipuolę, kaip velniai dušią, pagavo ir nusigabeno į policiją. Policijoj drg. Papirtį pradejo žiauriausiai kankinti, daužyti ir mušti. Kaltinamas už tai, buk platinęs toje apylinkej laikraštį „Pirmyn". Bet laikraščio pas A Papirtį nerado. Po areštų, policija paleidusi gandus, kad pas Papirtį rastas brauningas, kuriuo jis norejo užmušti nuovados viršininką laike kratos. Ant kiek tai teisinga — nežinau. Tik girdejau kaip vienas policninkas gyrese, kad davęs „banditui" Papirčiui į snukį—tai tas kraujais apsipylęs ir pargriuvęs ant žemes. O pargriuvusį ant žemes drg. Papirtį policija ir žvalgybininkai dauže, kiek tik sveikatos turejo vis rekdami, kad prisipažintų, kam dave laikraštį „Pirmyn". Papirtis buvo daužytas lig tol, kad nustojo sąmones ir pradejo kledeti, kartodamas kai kurių draugų pavardes. Žvalgybininkai tuomi vaduodamesi tuojau areštavo Antaną Puodžiuką, Ruzgą, Jurgelevičių ir kitus. Viso Tauragnų miestely areštavo 8 žmones. Visus naujai suimtuosius vel pradejo mušti su brauningais ir šautuvų buožemis, liepdami prisipažinti ar jie gavo iš Papirčio „Pirmyn". Bet iš tų draugų nieko neišgavę, nuvyko daryti kratas jų namuose ir areštuoti naujus. Nors areštavimas eina per penkis valsčius ir areštuota virš 70 žmonių Tauragnų apylinkej, bet „Pirmyn", išskiriant Jugelevičių, ne pas vieno iš areštuotų nerado.

6, II—sąryšy su ankščiau areštuotais, „Pirmyn" pradejo ieškoti ir pas kitus piliečius. Prasidejo žiauriasios kratos ir areštai Linkmenų valsčiuje. Plautiškių kaime padarytos kratos pas Pumpučius: Alfonsą, Joną, Jurgį ir pas Vedricą Praną. Laike kratų nieko nerasta. Pumpučio Jurgio nebuvo namie. Jis sužinojęs, kad jo draugai ir kaimynai suimti ir žiauriausiai kankinami, —norejo pas slėpti. Pirm negu jis suspejo kur nors pabegti, pajuto, kad fašistai jo smarkiai ieško ir, kad jis iš visų pusių apsuptas. Nenoredamas pakliuti į Inkvizitorių rankas ir nematydamas jokios išeities, drg. Pumputis Jurgis, Kutiškių miest. Valiulio kluone nusižude.

Verdicko Prano kol kas neareštavo. Gi Pumputį Joną, 18 m. vaikiną, sueme ir nugabeno į Uteną. Pradžioje jam įkalbinejo geruoju, kad jis prisipažintų platinąs „Pirmyn" ir, kad esąs priešfašistinis veikejas. Bet tokiu budu nieko neišgavę, nuov. viršininkas Budrys įsake „nekaltybes" rankomis Pumputį Joną gerai „apglostyti". Nepasisekus ir tuo budu iš nekalto žmogaus nieko išgauti, fašistai jį gerokai apdaužę paleido.

Pumputis Alfonsas taip pat policijos buvo apsuptas iš visų pusių, bet jam siaip taip pavyko pro stogą išlysti ir pasprukti. Susekę pabegimo pedsakus, fašistai pradejo koliotis ir tik nesusipešė tarp savęs, kad tokį gerą kepsnį, kaip drg. Pumputį Alfonsą, kuris tik gruodžio 17 d. grįžo iš Varnių, paleido. Nors jo visur ieskojo ir parsidavelių žvalgybininkų Bikaus, Seleivos ir Gimžos buvo sekamas kiekvienas namiškių žingsnis, bet P. Alf. nepavyko sugauti. Pasislapstęs sąvaitę laiko ir palaidojęs gimineti drg. Jurgį Pumputį—laimingai išsinesdino iš fašistines Lietuvos, kad toliau dirbti ir kovoti prieš fašistus. Tuoj už drg. Pumpučio galvą, po jo pasislepimo, nuovadas viršininkas paskyre 700 lit. Bet visi parsidaveliai, kurie tuos judošių grašius nori uždirbti vargs veltui. Drg. Pumputis Alfonsas, kiek teko patirti, laimingai atsidure už fašistinių budelių „galybę" siekiančių ribų.

Dabar po tų visų areštų ir mušimų, policija visiems giriasi, kad „banditai": drg. Papirtis i Ruzgas bus sušaudyti. Iš tokių budelių visko galima laukti. Gal ma laukti, kad ir toliau nekalti žmones bus šaudomi, kaip lig šiol. Bet jus kr vin eji budeliai žinokite, kad netoli tas laikas, kada už musų vieną kraujo lašą šimtu turesite atmoketi! Gal jus manote, kad tas 70 nekaltų žmonių, kuriuos suemete, tai jau ir pabaiga priešfašistines kovos. Ne! Jus galite ir dar šimtą kartų tiek suiimti nekaltų žmonių, bet jusų prakeiktam viešpatavimui vistiek ateis galas.

Gi jums, Laisves kovotojai, kurie esate už fašistines Lietuvos kalejimo sienų siųsdamas tą korespondenciją linkiu dar energingiau kovoti ir skleisti laisvą tiesos žodį per jusų „Pirmyn", kurį pamatę, jau dabar dreba fasistai. Mes likę fašistinej Lietuvoj, nors visaip persekiojami, žudomi, kankinami, smaugiami — vistiek nenustojome drąsos ir vilties. Visi galandame slaptai kirvius ir dantis sukandę laukiame tos dienos, kada ateis kovos valanda, kurioje fašistams tures buti galas.

„Pirmyn" skaitytojas.

Tauragnai, 10—II—1928..

4. Laisvoji Gyvenimo Mokykla.

Kaip gamina musų kapelionas šv. pamokslus.

Kas per komedijos pas musų. Tiesiog juokas ima. Musų kapelionas, kiekvieną sekmadienį skaitydamas šv. Evangeliją, joje randa ką nors tokio pridurti musų „bedieviams", kuriuos išvadina „klaidingais apaštalis" ir panasiais vardais. Stačiai žmogus negali įsivaizdinti, apie ką musų kapelionas kalbetų, jeigų nebutų taip vadinamų bedievių. Nes dabar, kaip pasirodo, kapelionas visas temas „išganymui" ir medžiagą pa-

mokslams semia iš įvairių davatkų pletkiškų kalbų, informacijų apie kiekvieną „bedievį" atskirai ir viską tai pridengia šv. Evangelijos žodžiais. Juk taip žeminti evangeliją yra tai didele šventvagyste. Bet vis tik palikant kapeliono nuodemes jo sąžinei, reikia pasakyti, kad pas jį yra be galo daug kantrybes ir pasišventimo. Pamanykit sau, ką tai reiškia išklausyti kiekvienos davatkos plepalus. Juk tą nebilekas gali padaryti. Tai gali tik žmones, turint šventas intencijas ir kokius nors viršžemiškus įkvepimus. Mes visi gerai žinome, kaip davatkos moka „filozofuoti", išguldineti savo patyrimus. Kiek visa tai kainuoja nervų. Man tiesiog gaila musų kapeliono, kad jis pavirto paskutiniu laiku į tą automatišką mašiną, kuri turi suvirškinti davatkų pletkišką „filozofiją", supinti ją su šv. Evangelija ir galų galei patiekti mums, kaipo gatavą dvasios peną ir rodant kelią į dangų ir panaš ai. Tai panašu į kokią naują XXa. išrasta labaratoriją, ar ką. Tik labai gaila, kad ta labaratorija — kapelionas' neatsiekia savo tikslo. Daugelis tiesiog piktinasi tos labaratorijos isdirbiniais, veltui dalijamais bažnyčioje su šv. Evangelijos patektu.

Ar negeriau butų, kad vietoj tokių „pamokslų", paremtų davatkų „filozofijos" tezemis, — visai jų nebutų. Tai butų daug sveikiau ir gerb. kapelionui ir mums, jaukiems moksleiviams. Nereiktų visai bergždžiai praleisti ir taip brangus laikas. Nes kas per prasme klausyti bažnyčioje tų pačių „filosofijų"—tik pagražintų ištraukomis iš šv. Evangelijos, kurias mes girdime kasdiena nuo savo gerbiamų ponių vedejų, virejų ir kitų „gyvojo rožančiaus" kalbetojų, kurios pasistengia mus puikiai painformuoti apie visokias „naujienas". Skirtumas tik tas, kad klausyti tų pačių pletkų šiltame bendrabučio kambary netaip nuobodu ir pikta, nes gali pasiimti sau įdomią knygą ir skaityti, o ponios tegul sau plepa, jeigu turi įkvepimą. Bet šaltoj bažnyčioj to nepadarysi, nes tai nepadoru ir pasipiktintų ne vienas. Tai kas belieka daryti vargstančiam jaunimui, kuris didžiausiuose salčiuose labai menkai apsirengęs ir apsavęs turi apie valandą klausyti pamokslų pilnų didžiausių nesąmonių, kurios skrenda iš kapeliono-labaratorijos lupų? Negana, kad jaunimas, prievarta nuvarytas bažnyčion, prišala, bet dar kiek sveikatos nustoja ir kiek laiko sugaišina. Nes tie girdeti bažnyčioje pamokslai toli gražu nepasibaigia. Moksleiviai, grįžę namo, įnirtę ginčijasi del įvairių tikybinių „tiesų", kurias tik ką girdejo iš kapeliono lupų. Ir kas per pasibiaurejimas kuomet tarp skelbiamų bažnyčioj „tiesų", moksleiviai randa nesenai gi detus tos ar kitos davatkos pletkus. Turbut niekas n. įsivaizdina, prie ko prieina tie ginčai jaunimo tarpe. Dažnai įpykę viens kitą iškolioja paskutiniais gatves žodžiais, kol galų gale kiti apšaukiami naujais „bedieviais", kaip pas mus įprasta vadinti. Atsiranda vel nauja medžiaga davatkų „filosofijai", kuri tiesioginiai teikiama pamokslams. Taip ir sukasi tas užburtas ratas, pilnas šlykščiausio melo, veidmainingumo, pridengto šv. Evangelija. Tokie dalykai ypač blogai atsiliepia į jaunimą, kuris iš pat jaunų dienų auklejamas fanatiškumo ir neapykantos dvasioj. Labai liudna, kad tokiais keliais vedamas jaunimas.

B-s. D-a.

Vilnius, 1928—II—2 d.

Apie „Atžalą" ir dar kai ką.

Tilpusieji nekartą laikrašty „Pirmyn" straipsneliai apie musų moksleivius, — atliko didelį darbą, įnesdami daug gyvumo į musų apsnudusią ir klerikalizmo ukuose paskendusią moksleiviją. Šį kartą norių trumpais bruožais apibudinti musų „lavinimosi" kuopelę „Atžalą", kurioj paskutiniais laikais vyksta didokas bruzdejimas, palyginus su musų lietuvninkų snudoriojančiu gyvenimu.

Kai minetoji kuopele įsisteige, praslinko vos dveji metai. O kaip viskas atsimane! Praejus vos vieniems metams, kuopeles valdybon buvo išrinkti laisvesnių pažiurų moksleiviai. Žinoma, tas reiškinys klerikaliniams musų globejams labai džiovino smaglius. Ir iš tų džiustančių smaglių, teko girdeti labai daug „krikščioniškų" burnojimų, šukavimų, prakeikimų. Nekartą ponai globejai burbe, nelyginant avis į uodegą įkirptą, kokiu budu tie snargliai (Labai megiamas kai kurių pedagogų išsireiškimas; kas gali pasakyti, kad jis ne pedagogiskas!), drįsta skerečiotis prieš musų galybę?.. Juk tų visų snarglių (suprask mokinių; taip jie yra pedagogiškoj kalboj vadinami) likimas priklauso nuo musų malones. Tai ką čia mums žiopsoti ir leisti drabstyti akis?.. Imkim ir verskim tuos besarmačius, emigrantų demoralizuotus, „bolševikus" ir „ateizmo" išpažintojus ir t. t. Čia ne kitaip, kaip tik tie tevynes „išdavikai"—emigrantai tuos musų nekaltus angeliškai auklejamus mokinius suvedžiojo. Tų „kilnių" minčių vedami, musų globejai ir griebesi paskutiniu laiku dar „kilnesnio" darbo. Pradejo skleisti įvairius šmeižtus ir melus. O tos „kurybos" tenka išgirsti netik nuo pavienių ar privačių asmenų. Sutinki dar „nesutepta" kunigo dvasios įkvepta eucharistininką žiurek, jau jis į tave šnairomis pažvalgęs ir drožia, kaip poterius: „Kiek tau lenkai moka". O jei tik meginsi prieš tuos „visą žinančius" prasižioti — na tai laikykis. Išgirsi is tų pat lupų, kurios tik prieš valandą šv. Komuniją prieme, tokių „gražių" žodžių, kurių savo gyvenime nesi girdejęs. Vienu tokios „katalikiškai - tautiškos" kurybos kurejų, yra Juchnevičiaus skystokas fašištinis organas „Jaunimo Draugas". Tas žmogus drožia, kaip popežius „ex catedro". Girdi saugokites atžaliečiai! Emigrantai baigia jus visus savo pusen traukti. Tiesiog darosi baisu. Tik gaila, kad tas „popiežiukas", rašydamas neklaidingas tiesas, paskutiniame „Jaun. Draugo". Nr. 1, padare stambią klaidą, primesdamas desnį, „tikslas pateisina priemones" bedieviams socialistams. Nejaugi p. Juchnevičius su neklystančiu popiežišku, pranašingu protu pamiršo bažnyčios istoriją, o kartu su ja ir tai, kad tas „geniališkas" desnis buvo jezuitų išradimas, kuriuo Romos papa labai apsidžiauge ir apdovanojo jezuitus didžiausiais palaiminimais. Patarčiau p. Juchnevičiui atsikreipti pas prof. Kraujalį ir patikrinti savo neklystančio popiežiško proto stovį.

Ir taip matydami musų viršininkai, kad jų pastumdeliai-mokiniai ne tik jau prieš kunigus, bet ir prieš fašistų didelius apetitus spiriasi ir nori buti savo lavinimosi darbe savarankiais — pradejo be galo nervintis ir nutare padaryti žygius. Savo planams įvykdyti panaudojo mažai sąmoningus mokinius ir visas diplomatiškas gudrybes. Įsake tiems mokiniams kelti triukšmą laike susirinkimų, kad privertus atsistatydinti esamą valdybą. Tas jiems pavyko. Sušaukta sekantis susirinkimas, kuriame turejo buti renkama nauja valdyba. Apie tai visas klerikaliniai-fašištinis štabas gerai žinojo ir visomis jegomis prie to ruošesi. Todel prašau visai nesistebeti skaitytojaus, kad mineto štabo įsakymu į susirinkimą atejo 9 11 metų vaikučiai, kurie savo rankučių pakelimu, turejo padeti griauti „neklaužadas", „bolševikus". Dar daugiau. Nera abejones, kad to paties štabo buvo įsakyta kai kuriems aukštesniųjų klasių mokiniams, turintiems gerokas gerkles, rekti kiek tik gali. Štabo dirigentų (kurie taip pat buvo atsilankę į susirinkimą) įsakymu buvo paleista viskas į darbą. Grupe reksnių taip nachališkai išsižiodami ligi pat ausų klyke, putojosi, greže dantimis, tarytum jie iš tiesų butų buvę ar piktosios dvasios apsesti ar musų kunigelių pripumpuoti. O kad įrodžius savo žodžių ir darbų neklaidingumą, viską tą pareme

tokiais argumentais, kaip špygos, liežuviai, kumštys ir t. t. Susirinkime k.lo didžiausias chaosas. Ir viskas tas „auklėtojų" buvo daroma tokiam menkam tikslui, kaip kuopeles valdybos rinkimai. Be to, kad viskas sklandžiau eitų, į susirikimą buvo atkamandiruoti, kaip minejau, du štabo adjutantai, stambus „autoritetai". Vienas jų pažvelgęs į tą chaosą pradejo aiškinti: „Matyt, kad čia eina kova tarp baltųjų ir raudonųjų. Smaugkit raudonuosius!" Ir tai pasakyti žodžiai žmogaus, kuris drįsa nešioti **pedagogo** vardą ir **aukleti** jaunimą. Ar galimas gyvenime didesnis begediškumas?! Gi kitas, tų genialių žodžių autoriaus palydovas p. Mackevičius, kuris su „humaniškumo" ir „bešališkumo" frazemis lupose reklamuojasi visose užkampiuose, nelyg nant katinas su pusle, taip pat ir susirinkime „bešališkai" ir uoliai prisidejo prie to, kad padeti mokiniams išrinkti valdybą. Prie tokių apystovų rezultatai aiškus kiekvienam. Kuopeles valdybon pavyko, sukvailinus ir sudemoralizavus mokinius išrinkti 4 eucharistininkai ir vienas šiaip sau klerikalas.

Tai dabar p. Juchnevičiau, prašau puikiai įsidemeti iš čia privesto fakto, kas vartoja desnį „tikslas pateisina priemones". Ir dar koks mizernas takslas. O po to, gal jau tamstos popežiškas protas neleis tilpti tokioms nesamonems „Jaunimo Drauge'.

Bu'ų jau gal ir viskas, bet mano, moksleivio sugelta širdis, liepia pridurti dar nekurius komentarus. Musų „geradariai" gaspadoriai ir auklėtojai megsta kalbeti, kad mes, mokiniai—tai tikros aveles, su kuriomis atvykę kai kurie emigrantai daro ką nori. Visų pirma tai yra didžiausias melas, koks gali tik ir „šventųjų" lupų išeiti. Kiekvienam gerai žinoma, kad dar Vilniuj jokių emigrantų ne pedsakų nebuvo, o čia pas mus katalikiškomis akimis žiurint jau ne viskas „tvarkoj" buvo. Neklaidingas pranašas „Jaunimo Draugas", jau tuomet rase, kad rekolekcijų ne visi noriai klauso... O pamokslininkai iš sakyklų skundesi, kad musų tarpe priviso daug „bedievių", „cicilikų" ir kitokio plauko neklaužadų, kurie tik geresniai progai ištikus „buntus" kelia. Bet tuomet nebuvo ant ko kaltes versti. O dabar kaip visų įprasta ant nieko nekaltų emigrantų šunis karstyti, na tai ir musų vadovai griebesi tos priemones. Žinoma, kad ir viso to mokinių bruzdejimo kaltininkai emigrantai.

Ponai, ponuliai! Moksleiviai gerai žino, kad jums norėtusi mumis po savo juodais skvernais, kaip vištoms viščiukus po sparnais, išauginti ir visą gyvenimą vedžioti už nosies. Bet jei tas jums lig šiol nepasiseke padaryti,—tai ateity ne tiek to nepasiseks Nors jusų tarpe yra ir tokių savo kilme ponų, kuriems neteko pažinti žemiško rojaus „saldžių" ašarų, o jei kuriam ir teko, — tai kam gailetis kitų. Pasitenkintumet bi tik patys etate ponais. Bet jusų tarpe yra ir tokių išgamų, kurie yra kilę, kaip ir dauguma dabart'nių lietuviškų „ponų" iš šiaudines pastoges, ir kurie netolimoj praeity juodos duonos plutą krimto ir vaikščiojo paprasčiausiais miliniais apsirengę. Dabar gi išeję į „ponus" nenori pažinti savo praeities gyvenimo draugų, pažįstamų, bet suka į šalį „inteligentišką', nosį ir stengiasi atsisesti ant jų sprando. Nors kai kurie iš tų ponų nešioja baltas kepuraites, bet reikia su dideliu apgailestavimu pasakyti, kad po tomis kepuremis patamsiai viešpatauja. Ir tos akys kurios stebi gyvenimą dargi pro amerikoniškus akinius ar moderniškus pensne, visai neatskiria dienos nuo nakties. Nemanykite ponai, kad sąžine visiems leidžia taip spekuliuoti vargšu mokiniu, o dar labiau nekaltu vargstančiu sodiečiu, kaip tai jus darote. Nors daugelis jusų diena dienon slifuojata nudelusius Mickevičiaus gatves trotuarus, bet jus visai nematote, kad jau tiek mokiniai, tiek sodiečiai pamažu atbunda ir nustoja tikeję jusų tuščioms pasakoms pagražintoms tikybos ir tautybes žodeliais, už kurių slepiasi grynai biaurus spekuliantiki jusų norai. Jus, žinoma, tą stengiaties paslepti, bet kas turi kaktoj akis, tie visi tai puikiai mato ir supranta. Todel, nereikia patiems savęs apgaudineti ir kitus gąsdinti savo „galybe". Nemanykite, kad jus visur esate taip galingi, kaip jaučiaties susirinkę tarp keturių sienų ir laidote savo fašistines ir klerikalines gerkles kiek įmanydami. Nors jums naudojantis kruvinų lietuvių liaudies skaitikų, kol kas sekasi tverti naują supuvusį miesčioniškos aristokratijos luomelį bet nemanykit, kad jį ilgai pakęs ant savo sprando tie, kuriuos jus vadinate „tamsiais durniais". Mutantur tempora, ir vis mažiau lieka „durnių". Vistiek po kokiais obalsiais sleptumetes, fašistų, klerikalų ar net palšų demokratų ir kai kada vienas kitas pasivadintumet „socialistu" — galvojančių žmonių neapgausite ir neišlaikysite savo prieglobsty. Gyvenimus žengia ne tais atžagariais supuvusiais keliais, kuriais mumis jaunus moksleivius norite vesti, — bet veržiasi nieko nebodamas audringai pirmyn. O nuo gyvenimo nesiliksime ir mes moksleiviai, nors jus mumis plustumete „bedieviais", bolševikais ir kitokiais vardais.

Gimnazininkas.

Vilnius, 1928—II—3 d.

Mano atsakymas į Smetonos — Voldemaro—Plechavičiaus valdžios šmeižtus.

Šiomis dieniomis užsienio spaudoje pasirode pranešimas iš Kauno, kad Smetonos — Voldemaro — Plechavičiaus valdžia, paskelbe mane apmokamu agentu Lietuvos politines policijos. Sulig to pranešimu aš, Lietuvos Seimo atstovas ir Lietuvos Socialdemokratu Partijos Centro Komiteto narys, duodavęs politinei policijai reikalingas žinias apie veikimą savo partijos draugų.

Į tuos užmetimus aš kategoriškai pareiškiu, kad tvirtinimas skleidžiamas Smetonos — Voldemaro—Plechavičiaus valdžios apie tai jog aš esąs buvęs politines policijos agentu—neatatinka tikrenybei Aš niekuomet su politine policija jokių santykių neturejau, jokių žinių jai nedavinejau ir jokių pinigų is jos negaudavau.

Kadangi Smetonos — Voldemaro — Plechavičiaus valdžia skelbia, kad jos žiniojo randasi įrodymai, tai aš šiuo reikalu jau kreipiausi pas advokatą patarimo del iškelimo šios bylos, prašydamas paimti jos vedimą. Iš savo puses aš padarysiu viską, kad Voldemaro valdžiai davus galimybes, jai labai palankiose sąlygose, iškelti tuos įrodymus viešame ir nuo jos nepriklausomam teisme.

Dabartiniu laiku aiškinti priežastis del kurių Voldemaro valdžia laike save priversta paskelbti mane politines policijos agentu ir įvertinti „valdžios" tokios rušies metodus kovai su savo politiniais priešais,—as skaitau bereikalingu.

Jeronimas Plečkaitis.

Vilnius, 1928—II—13 d.

Perskaitęs „PIRMYN" duok kitam!

Ats. Redaktorius ir leidejas: Antanas Juozaitis. „ZORZA" Spaustuve Vilniuje.